

Специален доклад

Центровете на ЕС за високи постижения в областта на химичните, биологичните, радиологичните и ядрените материали: необходим е допълнителен напредък

(съгласно член 287, параграф 4, втора алинея от ДФЕС)

ЕВРОПЕЙСКА
СМЕТНА
ПАЛАТА

ОДИТЕН ЕКИП

Специалните доклади на Европейската сметна палата представят резултатите от нейните одити на политиките и програмите на ЕС или теми, свързани с управлението, в конкретни бюджетни области. ЕСП подбира и разработва одитните си задачи така, че те да окажат максимално въздействие, като отчита рисковете за изпълнението или съответствието, проверявания обем приходи или разходи, предстоящите промени, както и политическия и обществения интерес.

Настоящият одит на изпълнението беше извършен от Одитен състав III — Външни действия/сигурност и правосъдие.

Карел Пинкстен беше ръководител на Одитния състав и докладващ член по време на приемането на одитния доклад. След изтичането на неговия мандат на 30 април 2018 г., Бетина Якобсен пое функциите на докладващ член и ръководител на Одитния състав. Одитният екип включваше Sabine Hiernaux-Fritsch — главен ръководител; Aurelia Petliza — ръководител на задача; Michiel Sweerts и Dirk Neumeister — одитори. Hannah Critoph осигури езикова помощ.

От ляво на дясно: Dirk Neumeister, Aurelia Petliza, Bettina Jakobsen, Michiel Sweerts.

СЪДЪРЖАНИЕ

	Точки
Съкращения и акроними	
Кратко изложение	I—XI
Въведение	1—10
Обхват и подход на одита	11—15
Констатации и оценки	16—60
Все още не е постигнато приоритизиране на дейностите въз основа на риска	16—26
Дейностите и разходите трябва спешно да бъдат приоритизирани	16—21
Определянето на нуждите и приоритетите на страните партньори продължава да отнема твърде много време и не се основава на оценки на системния риск	22—26
Определени аспекти на инициативата са развити задоволително в страните партньори	27—48
Инициативата е спомогнала за укрепване в страните партньори на управлението в областта на ХБРЯ и е засилила регионалното сътрудничество...	27—35
...но реализирането на пълния потенциал на инициативата продължава да бъде възпрепятствано от значими пречки...	36
...в страната партньор	37—40
...или в региона и извън него	41—43
...при проучването на други възможности за финансиране	44—48
Незадоволителен мониторинг и оценка	49—60
Порталът: потенциален инструмент за информация и мониторинг	51—52
Други инструменти за мониторинг	53—56
Оценката на резултатите не е задоволителна	57—60
Заклучения и препоръки	61—71

Приложение I – Инициативата в цифри

Приложение II — Проследяване на изпълнението на препоръките, включени в Специален доклад № 17/2014

Приложение III – Регионални секретариати и страни партньори към октомври 2017 г.

Приложение IV – Географско разпределение на инициативата

Приложение V – Примери за ХБРЯ приоритети, извлечени от Националните планове за действие на четири страни партньори

Приложение VI – Списък на проектите

Приложение VII – Информация, която (не) се съдържа в портала

Отговори на Комисията и ЕСВД

СЪКРАЩЕНИЯ И АКРОНИМИ

ВОН	Въпросник за оценка на нуждите
ГД DEVCO	Генерална дирекция „Международно сътрудничество и развитие“
ГД ECHO	Генерална дирекция „Европейска гражданска защита и европейски операции за хуманитарна помощ“
ГД NEAR	Генерална дирекция „Политика за съседство и преговори за разширяване“
ЕСВД	Европейска служба за външна дейност
НКЗ	Национално координационно звено
НПД	Национален план за действие
ХБРЯ	Химични, биологични, радиологични и ядрени
ААФ	Африканското крайбрежие на Атлантическия океан
СА	Централна Азия
ЕСА	Източна и Централна Африка
GCC	Съвет за сътрудничество в Персийския залив
IcSP	Инструмент, допринасящ за стабилността и мира
INTCEN	Център на ЕС за анализ на информация
JRC	Съвместен изследователски център
MIE	Близък изток
NAS	Северна Африка и Сахел
SEA	Югоизточна Азия
SEEE	Югоизточна и Източна Европа
UNICRI	Междурегионален научноизследователски институт на ООН по престъпленията и правосъдието

КРАТКО ИЗЛОЖЕНИЕ

I. От 2010 г. насам ЕС полага усилия да намали химичните, биологичните, радиологичните и ядрените (ХБРЯ) рискове, идващи от страни извън неговата територия, чрез Инициативата на ЕС за центрове за високи постижения в областта на ХБРЯ материали (наричана по-нататък „инициативата“). Това е най-голямата гражданска програма на ЕС за външна сигурност и се финансира по линия на Инструмента, допринасящ за стабилността и мира, с бюджет от 130 млн. евро за периода 2014–2020 г. Инициативата е един от основните инструменти¹ за намаляване на ХБРЯ заплахи и рискове, идващи от страни извън ЕС.

II. За да направи оценка доколко инициативата е допринесла за намаляване на ХБРЯ рисковете, идващи от страни извън ЕС, Сметната палата разгледа подхода за управление на риска, изпълнението на инициативата в страните партньори и системите за мониторинг и оценка. По време на своята работа Сметната палата проследи изпълнението на препоръките, отправени в Специален доклад № 17/2014 на ЕСП („Може ли инициативата на ЕС за създаване на центрове за високи постижения да допринесе ефективно за намаляване на химичните, биологичните, радиологичните и ядрените рискове, идващи от страни извън ЕС?“), в който се разглежда структурата на схемата.

III. Сметната палата стига до заключението, че инициативата е допринесла за намаляване на тези ХБРЯ заплахи, но че продължават да съществуват множество предизвикателства. Комисията и Европейската служба за външна дейност (ЕСВД) са изпълнили изцяло три от шестте препоръки, съдържащи се в предишния Специален доклад № 17/2014 на Сметната палата, и са изпълнили частично две от тях. Страните партньори вече са включени в по-голяма степен при стартирането и изпълнението на проектите, капацитетът на регионално равнище е увеличен и сътрудничеството между

¹ Съществуват и други дейности, като например укрепване на системите за контрол на износа на изделия с двойна употреба (ХБРЯ материали, които се използват както за граждански, така и за военни цели) и пренасочване на учени с познания по технологиите с двойна употреба.

органите, отговорни за вземане на решения, и изпълнителните органи е подобро. Ролята на делегациите на ЕС и скоростта на изпълнение на проектите все още не са задоволителни, въпреки че е постигнат известен напредък. Една от предишните препоръки на Сметната палата, в която се предлага финансирането от ЕС да бъде концентрирано в тези региони, които са най-важни за сигурността на ЕС, и която е приета от Комисията, не е изпълнена.

IV. За инициативата като цяло – на етапа на подбор на проектите и за определянето на нуждите на страните партньори – все още не е разработен адекватен подход за управление на риска за дейностите по инициативата.

V. Комисията предоставя на страните партньори инструменти и методология, за да им помогне да оценят своите нужди и да разработят национални планове за действие за намаляване на ХБРЯ рисковете. Не се дават обаче достатъчно насоки как рисковете следва да бъдат определени и приоритизирани. Въпреки този недостатък, въпросникът за оценка на нуждите и националните планове за действие продължават да са важни елементи, които стоят в основата на инициативата. Комисията обаче не може да реагира достатъчно бързо на всички искания на страните партньори за помощ при определянето и приоритизирането на техните нужди; това създава риск от сериозно забавяне на подготвянето както на въпросниците, така и на плановете за действие.

VI. В допълнение към подобренията, произтичащи от предишните препоръки на Сметната палата, в страните партньори е постигнато развитие на редица аспекти на инициативата. Инициативата е насърчила култура на безопасност и сътрудничество. В по-голямата част от страните партньори са определени национални екипи по въпросите от областта на ХБРЯ. Проектите са постигнали по-голямата част от планираните крайни продукти/услуги; за заинтересованите страни са били особено ценни дейностите по изграждане на оперативен капацитет.

VII. Регионалното сътрудничество е стартирано, но все още не е изградено, тъй като страните партньори не си взаимодействат в достатъчна степен, а желаят първо да отговорят на своите национални нужди.

VIII. След предишния Специален доклад № 17/2014 на Сметната палата участието на делегациите на ЕС се е подобрило. Въпреки това делегациите на ЕС не са били достатъчно активни по отношение на популяризирането на инициативата и мобилизирането на политическа воля. Въпросите от областта на ХБРЯ не са били систематично включвани в диалога по политиката или сигурността, нито в политическия диалог. Взаимодействието между генералните дирекции на Комисията и с общността на донорите, особено по въпроса за наличното потенциално финансиране, е било ограничено.

IX. Липсата на ясни цели, подходящи показатели и събрани по места данни затруднява оценката на крайните продукти и въздействието на проектите, а също и на инициативата като цяло.

X. Уеб базираният портал в областта на ХБРЯ има значителен потенциал като оперативна база данни за изпълнението и управлението на дейностите по инициативата, но все още не представлява ефективен, пълен, актуален и структуриран регистър на дейностите, извлечените поуки и добрите практики.

XI. Поради това Сметната палата препоръчва на Комисията и на ЕСВД да:

- приоритизират дейностите въз основа на оценка на системния риск;
- засилят регионалното измерение на инициативата;
- засилят допълнително ролята на делегациите на ЕС в инициативата;
- определят потенциалните полезни взаимодействия и другите налични източници на финансиране;
- повишат отчетността и видимостта на дейностите и резултатите чрез по-добър мониторинг и оценяване;
- реорганизируют уеб базирания портал, за да осигурят възможност за лесен достъп до цялата информация относно дейностите по инициативата.

ВЪВЕДЕНИЕ

1. Случаи като неотдавнашното използване на зарин и хлор в газообразно състояние в Ирак и Сирия и на нервнопаралитичното вещество VX на летището на Куала Лумпур през февруари 2017 г., епидемията от вируса ебола в Западна Африка през периода 2014–2016 г. и ядрената авария във Фукушима през 2011 г. отново показват ясно опасностите, които могат да последват от настъпването на химични, биологични, радиологични и ядрени (ХБРЯ) бедствия. Независимо дали са освободени случайно или умишлено, химичните агенти, пандемичните и эпизоотичните биологични болести и радиологичните и ядрените вещества могат да бъдат сериозна заплаха за здравето в световен мащаб, за околната среда и за икономиката.

2. Комисията счита, че вероятността химичните, биологичните, радиологичните и ядрените рискове да се реализират е ниска, но последиците от възникналите бедствия може да са големи². Въпреки че по-голямата част от международната общност е подписала международните договори и конвенции³, които уреждат използването на ХБРЯ оръжия и материали, редица държави не са ги приложили, а други все още не са ратифицирали споразуменията. Налице е придобиване и злонамерена употреба на ХБРЯ компоненти, като се очаква заплахата да нарасне през следващите години⁴. В допълнение към злонамерената употреба на ХБРЯ вещества може да настъпят и природни бедствия и причинени от човека аварии.

² COM(2017) 610 окончателен, 18 октомври 2017 г., „План за действие за подобряване на готовността за действие срещу химически, биологични, радиологични и ядрени рискове за сигурността“.

³ Например Резолюция 1540 на Съвета за сигурност на ООН, Конвенцията за химическото оръжие, Конвенцията за биологичните оръжия и Договора за всеобхватна забрана на ядрените оръжия.

⁴ Pool Reinsurance Company. Terrorism threat and mitigation report (Доклад за терористичната заплаха и нейното намаляване). Август – декември 2016 г. Clingendael Strategic Monitor 2017.

3. На равнището на ЕС Генерална дирекция „Миграция и вътрешни работи“ (ГД НОМЕ) на Комисията координира вътрешната политика на ЕС относно ХБРЯ материалите⁵ с цел намаляване на свързаните заплахи и рискове. Тъй като ХБРЯ заплахите не зачитат границите, ЕС не може да ограничи своите действия до територията на ЕС. Всъщност Европейският съвет, Съветът на Европейския съюз⁶ и Европейският парламент⁷ многократно са подчертавали колко е важно да бъдат обвързани вътрешната и външната политика за сигурност на ЕС, които обхващат ХБРЯ въпросите. Европейската

⁵ Заключение на Съвета относно повишаването на сигурността в Европейския съюз по отношение на химически, биологични, радиологични и ядрени рискове и заплахи — план за действие на ЕС в областта на химическите, биологичните, радиоактивните и ядрените (ХБРЯ) материали. Документ 15505/1/09 REV 1, 12 ноември 2009 г.

СОМ(2014) 247 окончателен, Съобщение относно нов подход на ЕС към откриването и ограничаването на рисковете в областта на ХБРЯ-В веществата.

СОМ(2017) 610 окончателен.

⁶ Проект за заключения на Съвета относно обновената стратегия за вътрешна сигурност на Европейския съюз за периода 2015–2020 г., 10 юни 2015 г., документ 9798/15.

Заключения на Съвета относно Специален доклад № 17/2014 на Европейската сметна палата „Може ли инициативата на ЕС за създаване на центрове за високи постижения да допринесе ефективно за намаляване на химичните, биологичните, радиологичните и ядрените рискове, идващи от страни извън ЕС?“. 26 октомври 2015 г., документ 13279/15.

Съвместна декларация на председателя на Европейския съвет, председателя на Европейската комисия и генералния секретар на Организацията на Северноатлантическия договор. Съвместна декларация на ЕС и НАТО от 2016 г.

Заключения на Съвета относно външната дейност на ЕС в областта на борбата с тероризма. Документ 10384/17, 19 юни 2017 г.

⁷ Резолюция на Европейския парламент от 29 април 2015 г. относно специалните доклади на Сметната палата в рамките на освобождаването на Комисията от отговорност във връзка с изпълнението на бюджета за финансовата 2013 година. Документ P8_TA(2015)0119.

Резолюция на Европейския парламент от 9 юли 2015 г. относно Европейската програма за сигурност. P8_TA(2015)0269.

Резолюция на Европейския парламент от 23 ноември 2016 г. относно прилагането на общата политика за сигурност и отбрана. P8_TA(2016)0440.

комисия също посочва, че „външната дейност на ЕС трябва да отразява, допълва и допринася за вътрешната сигурност на ЕС“⁸. Нарастващата подкрепа за секторите на сигурността се основава на Глобалната стратегия на Европейския съюз в областта на външните работи и политика на сигурност от 2016 г.⁹

4. Инициативата на ЕС за центрове за високи постижения в областта на ХБРЯ материали (наричана по-нататък „инициативата“), която се управлява от Генерална дирекция „Международно сътрудничество и развитие“ (ГД DEVCO), е основната, но не и единствената схема за намаляване на ХБРЯ заплахите, идващи от страни извън ЕС. ГД DEVCO изпълнява и други дейности за намаляване на заплахите, сред които укрепване на системите за контрол на износа на изделия с двойна употреба (ХБРЯ материали, които се използват както за граждански, така и за военни цели) и пренасочване на учени с познания по технологиите с двойна употреба.

5. Основната цел на инициативата е да засили дългосрочния капацитет на националните и регионалните власти и на административните органи, отговарящи за борбата срещу ХБРЯ заплахите, и да насърчи дългосрочното сътрудничество между тях¹⁰. По инициативата се финансират основно проекти за изграждане на капацитет, но ползите не се ограничават до проектите. Основната характеристика на инициативата е създаването и укрепването на мрежи (или центрове за високи постижения) в областта на ХБРЯ за сътрудничество в рамките на страните партньори и между тях. Мрежата е

⁸ SWD(2017) 278 окончателен, Всеобхватна оценка на политиката за сигурност на ЕС, придружаваща документа: Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Европейския съвет и Съвета „Девети доклад за напредъка към постигането на ефективен и истински Съюз на сигурност“.

⁹ Обща визия, общи действия: по-силна Европа. Глобална стратегия за външната политика и политиката на сигурност на Европейския съюз, юни 2016 г.

¹⁰ Годишна програма за действие за 2017 г. за член 5 от Инструмента, допринасящ за стабилността и мира: Документ за действие за намаляване на рисковете, свързани с ХБРЯ материали или агенти, и за готовност за действие срещу тях.

организирана около регионални секретариати, където се споделят знания и експертен опит.

6. Инициативата е единствената и най-голяма дейност, от финансова гледна точка, по Инструмента, допринасящ за стабилността и мира (IcSP)¹¹, и най-голямата гражданска програма на ЕС за външна сигурност. IcSP обхваща въпроси от областта на конфликтите, мира и сигурността, които не могат да бъдат ефективно разрешени по други инструменти за сътрудничество на ЕС¹².

7. Бюджетът за инициативата е 109 млн. евро за периода 2009–2013 г. и 130 млн. евро за периода 2014–2020 г. Това означава, че между двата периода средногодишният размер на средствата е намалял от 22 млн. евро на 19 млн. евро (вж. приложение I).

8. Инициативата беше стартирана през май 2010 г.¹³ Сметната палата разглежда нейната структура в Специален доклад № 17/2014: „Може ли инициативата на ЕС за създаване на центрове за високи постижения да допринесе ефективно за намаляване на химичните, биологичните, радиологичните и ядрените рискове, идващи от страни извън ЕС?“. Сметната палата заключи, че инициативата може да постигне това, но няколко елемента все още не са финализирани (вж. приложение II). Въпреки че е малко променена след последния одит, организационната структура на инициативата продължава да е усложнена, тъй като се основава на широка мрежа от органи на ЕС (Европейската служба за външна дейност (ЕСВД), ГД DEVCO, Съвместния изследователски център (JRC), участници извън ЕС (Междурегионални научноизследователски институт на ООН по престъпленията и правосъдието (UNICRI),

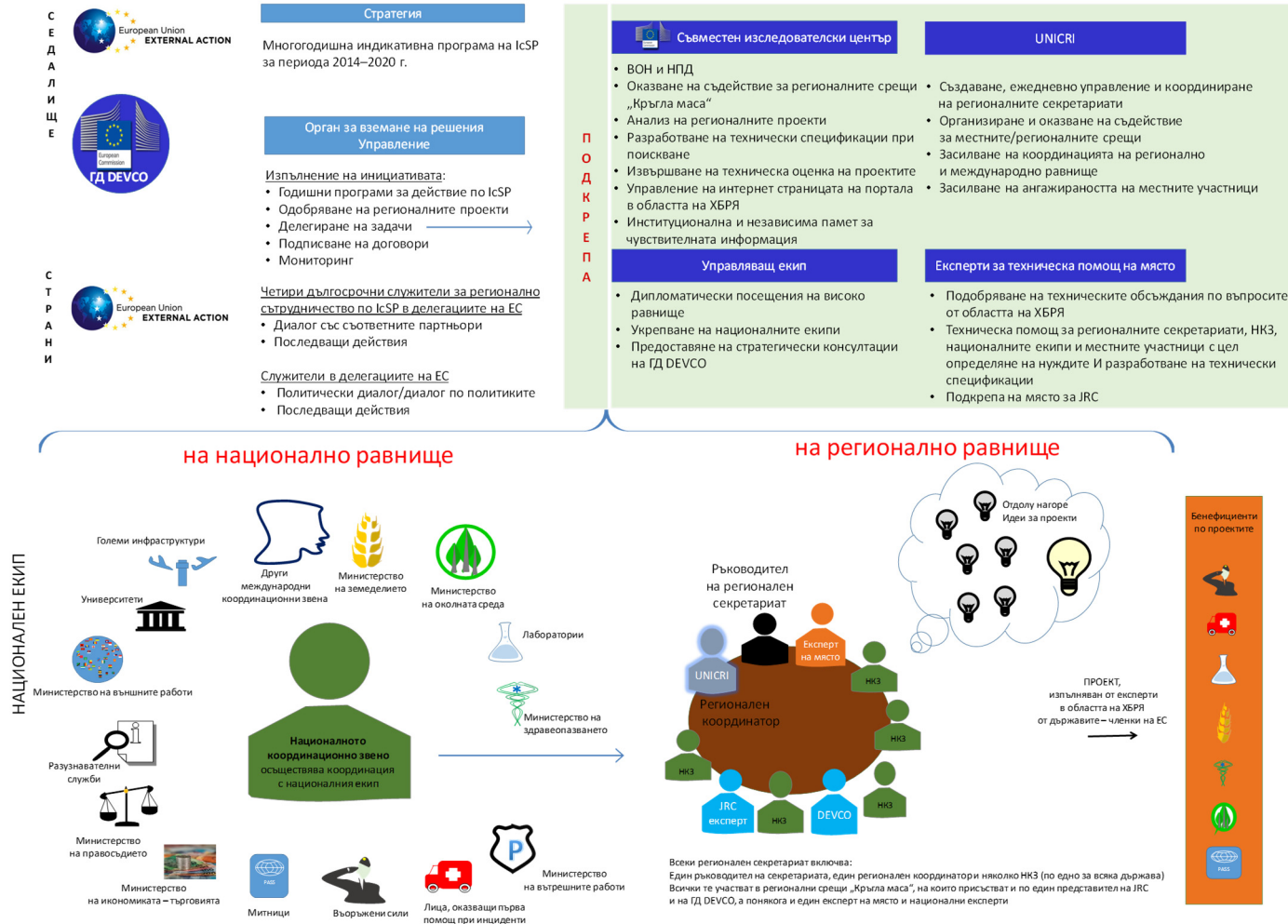
¹¹ Регламент (ЕС) № 230/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 11 март 2014 г. за създаване на Инструмент, допринасящ за стабилността и мира (ОВ L 77, 15.3.2014 г., стр. 1).

¹² Инструмент, допринасящ за стабилността и мира (IcSP) – Тематичен стратегически документ за периода 2014–2020 г. Многогодишна индикативна програма за периода 2014–2017 г. (приложение).

¹³ По програмата за действие за 2009 г. за намаляване на рисковете, свързани с ХБРЯ материали или агенти, и за готовност за действие срещу тях са финансирани пилотни проекти и планиране.

управляващия екип, регионални секретариати, национални екипи), експерти в областта на ХБРЯ материали, граждански и военни заинтересовани страни и други международни организации (вж. *фигура 1*). Най-съществената промяна след последния одит на Сметната палата е засиленото участие на JRC и на експерти на място, наети от ГД DEVCO.

Фигура 1 – Общ преглед на организацията на Инициативата за центрове за високи постижения

Източник: Европейска сметна палата.

9. Комбинацията от изградената структура, която включва голям брой участници в областта на ХБРЯ, подходът „отдолу нагоре“, както и националният и регионалният подход превръщат инициативата в уникален механизъм за подпомагане.

Правителствата на страните партньори определят „национално координационно звено“ (НКЗ), което е техният основен представител за инициативата, който отговаря за свързването със заинтересованите страни в областта на ХБРЯ на национално равнище (национален екип, бенефициенти по проектите и други местни участници), а също и на международно равнище.

10. Центровете за високи постижения са структурирани около осем регионални секретариата (вж. приложение III). Регионалните секретариати са платформи за насърчаване и улесняване на сътрудничеството на регионално и международно равнище. Те осъществяват връзка със и предоставят подкрепа на националните координационни звена в своя регион, организират регионални срещи от типа „кръгла маса“, съдействат за споделянето на информация, извършват известно наблюдение на регионалните дейности и популяризират инициативата.

ОБХВАТ И ПОДХОД НА ОДИТА

11. Една от основните цели на настоящия одит на изпълнението на Инициативата на ЕС за центрове за високи постижения в областта на ХБРЯ материали беше да се проследят действията, предприети от ЕСВД и от Комисията за изпълнение на препоръките от Специален доклад № 17/2014, а именно:

- а) да се концентрира финансирането от ЕС в тези региони, които са най-важни за сигурността на ЕС;
- б) да се увеличи капацитетът на регионалните секретариати;
- в) да се разшири ролята на делегациите на ЕС;
- г) да се включат страни партньори при стартирането и изпълнението на проектите;
- д) да се намали продължителността на периода между подаване на предложенията за проекти и тяхното изпълнение;
- е) да се подобри сътрудничеството между органите, отговорни за вземане на решения и изпълнителните органи.

12. Докато предишният одит на Сметната палата беше съсредоточен върху структурата на инициативата, този път тя разшири обхвата на одита, така че да включи оценка на подхода за управление на риска, изпълнението на инициативата в страните партньори и системите за мониторинг и оценка. Сметната палата потърси отговор на следния въпрос: Допринесла ли е Инициативата на ЕС за създаване на центрове за високи постижения значително за намаляване на химичните, биологичните, радиологичните и ядрените рискове, идващи от страни извън ЕС?

13. За да отговори на този въпрос, Сметната палата разгледа три подвъпроса:

- а) Приели ли са Комисията и ЕСВД адекватен подход за управление на риска?
- б) Развита ли е била задоволително инициативата в страните партньори?

- в) Създадени ли са ефективни системи за мониторинг и оценка за установяване, оценяване и отчитане на резултатите от Инициативата за създаване на центрове за високи постижения?

14. Сметната палата извърши одита в периода между февруари и октомври 2017 г. Сметната палата прегледа съпътстващата документация и проведе събеседвания с представители на Комисията (ГД DEVCO, JRC, ГД ECHO, ГД NEAR и ГД HOME), ЕСВД, UNICRI, управляващия екип и участници в 5-ата международна среща на националните координационни звена в Брюксел.

15. Сметната палата направи одитни посещения в три страни партньори: Грузия (юни 2017 г.), Йордания и Ливан (септември 2017 г.). Тези държави са част от региона на съседство – приоритетната област на инициативата, като в първите две има създадени регионални секретариати¹⁴. Сметната палата проведе събеседвания с ръководителите на регионалните секретариати, регионалните координатори, експертите за техническа помощ на място, националните координационни звена, делегациите на ЕС, 15 бенефициенти по проекти и 3-ма изпълнители от ЕС (изпълнители на проекти). Тя извърши анкетно проучване във всички регионални секретариати (8) и в извадка от другите заинтересовани страни (посочени по-долу), за да получи обща информация относно инициативата. Сметната палата анализира всички писмени отговори, получени от:

- i) регионалните секретариати (от 8 са отговорили 5);
- ii) националните координационни звена (от 18 са отговорили 11);
- iii) делегациите на ЕС (от 18 са отговорили 14);
- iv) изпълнителите на проекти (от 7 са отговорили 6);
- v) контактните точки за ХБРЯ в ЕС (от 10 са отговорили 5).

¹⁴ Регионалните секретариати за Югоизточна и Източна Европа и Близкия изток.

КОНСТАТАЦИИ И ОЦЕНКИ

Все още не е постигнато приоритизиране на дейностите въз основа на риска

Дейностите и разходите трябва спешно да бъдат приоритизирани

16. За да се гарантира максимално оползотворяване на ограничените ресурси, в Специален доклад № 17/2014 Сметната палата препоръча финансирането да бъде приоритетно насочено в тези региони, които са най-важни за сигурността на ЕС. Според ГД НОМЕ най-преките ХБРЯ рискове за сигурността на ЕС идват от страните от Близкия Изток и от Източното партньорство¹⁵, следвани от държавите от Северна Африка, които заедно съставляват 20 % от страните партньори. Въпреки това географските приоритети на ГД DEVCO (Югоизточна и Източна Европа, Близкия изток, Северна Африка и Сахел, африканското крайбрежие на Атлантическия океан и Източна и Централна Африка) обхващат 70 % от страните партньори, много от които не се считат за страни с най-преки ХБРЯ рискове за ЕС.

17. Всъщност ГД DEVCO и ЕСВД са насърчавали повече страни партньори да се присъединят към инициативата. В резултат на това броят на страните партньори е продължил да нараства, вместо усилията да бъдат съсредоточени върху по-ограничен брой страни¹⁶. Към октомври 2017 г. броят на страните партньори се е увеличил с 15 – от 43 на 58 след последния одит на Сметната палата (вж. **приложение IV**), а интересът към инициативата продължава да нараства¹⁷. Тъй като ресурсите са ограничени, географското разширяване означава по-малка окончателна помощ средно за страна.

18. По време на изготвянето на Специален доклад № 17/2014 Сметната палата провери системите за избор и изпълнение на първите 40 проекта. Тя сравни отпуснатите по проекти финансови средства за проекти от 1 до 40 (първия период) и от 41 до 60

¹⁵ Армения, Азербайджан, Беларус, Грузия, Молдова и Украйна.

¹⁶ Етиопия, Кувейт, Пакистан и Сиера Леоне са се присъединили към инициативата през 2017 г., а Монголия се е присъединила през март 2018 г.

¹⁷ Казахстан е изразил интерес за присъединяване.

(втория период). **Фигура 2** показва, че Югоизточна и Източна Европа, която е приоритет за ЕС, е най-големият получател на финансиране по проекти като цяло (21 %), но през последния период е получила по-малко. От проект 41 нататък африканското крайбрежие на Атлантическия океан, което – с изключение на Мароко – не е част от региона на съседство, е най-големият бенефициент. Регионът на Югоизточна Азия е третият най-голям получател на средства, но не попада сред рисковите региони с висок приоритет. Въпреки че рисковете са по-високи в Близкия изток и Северна Африка и Сахел (вж. **точка 16**)¹⁸, тези региони (с изключение на региона на Съвета за сътрудничество в Персийския залив) са получили най-нисък процент финансиране през втория период. Като цяло те са получили съответно 13 % и 9 % от финансирането по проекти. Регионите, които представляват най-преки ХБРЯ рискове за ЕС (вж. **точка 16**), са получили общо 43 % от общите отпуснати финансови средства по проекти. Следователно проектите не са приоритизирани въз основа на рисковете, свързани с географското местоположение. Това противоречи на предишната препоръка на Сметната палата, която Комисията прие.

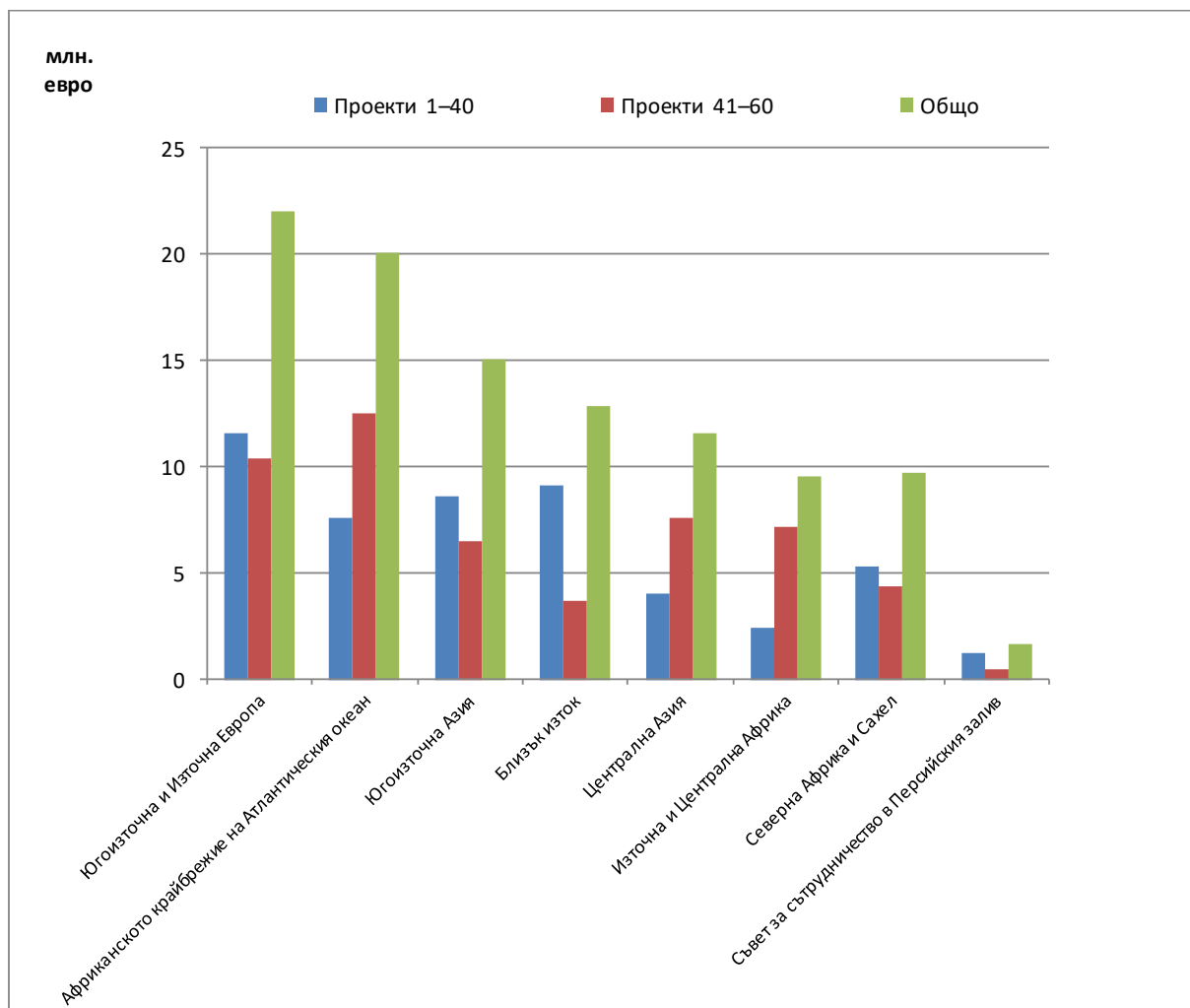
19. Като следват подход, ръководен от търсенето, така нареченият подход „отдолу-нагоре“¹⁹, регионите представят предложения за проекти на ГД DEVCO. Комисията избира проектите, които ще финансира, но не прилага основани на риска критерии за подбор, въпреки че в нейния собствен работен документ се посочва, че по-широкото използване на оценки на заплахите и рисковете би било от полза за сигурността на ЕС²⁰. Вместо това, предложенията за проекти се приемат въз основа на това кое е било подадено по-рано, което, както се надява Комисията, ще стимулира конкуренцията между регионите. На практика средствата по инициативата се разпределят между по-голям брой страни партньори.

¹⁸ Годишник за 2017 г. на Стокхолмския международен институт за изследване на мира.

¹⁹ Страните партньори (националният екип) определят нуждите, които са специфични за съответната страна, и обсъждат на регионално равнище действията, които може да бъдат предприети за преодоляване на общите ХБРЯ рискове и заплахи.

²⁰ SWD(2017) 278 окончателен, Част 1/2, стр. 13.

Фигура 2 – Отпуснати финансови средства по региони от 2010 г. до октомври 2017 г.

Източник: Европейска сметна палата въз основа на данни, извлечени от системата CRIS и от портала в областта на ХБРЯ и предоставени от JRC.

20. Освен това не е даден приоритет на нито една тематична област. Въпреки че мерките за предотвратяване на рисковете бяха основен акцент в първоначалната вътрешна политика на ЕС в областта на ХБРЯ²¹, в правната рамка за IcSP²² не се посочва

²¹ Заключение на Съвета относно повишаването на сигурността в Европейския съюз по отношение на химически, биологични, радиологични и ядрени рискове и заплахи — план за действие на ЕС в областта на химическите, биологичните, радиоактивните и ядрените (ХБРЯ) материали. Документ 15505/1/09 REV 1, 12 ноември 2009 г.

²² Регламент (ЕС) № 230/2014.

Инструмент, допринасящ за стабилността и мира (IcSP) – Тематичен стратегически документ за периода 2014–2020 г.

на кои външни мерки за намаляване на рисковете следва да бъде даден приоритет (готовност, предотвратяване, откриване или реагиране). Експертите на ГД НОМЕ и ГД DEVCO обаче препоръчват като първа стъпка да бъдат определени и защитени ХБРЯ материалите. Сметната палата установи само три проекта, съсредоточени върху установяването на ХБРЯ съоръженията и материалите в тях. Освен това само пет проекта от 66, или 9 % от разходите, са насочени изключително към химическите рискове (вж. приложение V), въпреки че според Центъра на ЕС за анализ на информация (INTCEN) именно тази заплаха има най-голяма вероятност да се реализира.

21. През 2017 г. Комисията започна да използва инициативата, за да обърне внимание на повече въпроси, свързани със сигурността, като например противодействието на тероризма, борбата с киберпрестъпността, защитата на критичните инфраструктури, борбата с трафика на фалшифицирани лекарства, морската сигурност и взривните вещества. Тъй като ресурсите на инициативата са ограничени, Комисията възнамерява да финансира тези нови дейности от други бюджетни редове, като същевременно се възползва от структурите на Центровете за високи постижения. Все още обаче са необходими голям брой мерки за преодоляване на традиционните ХБРЯ рискове²³. Националните координационни звена са мобилизирали усилията си в областта на ХБРЯ и очакват резултати. Разширяването на инициативата, така че да бъдат обхванати и други тематични области, изисква допълнителна работа, а все още предстои да бъдат постигнати много цели в сферата на ХБРЯ.

²³ По аналогия, в първия План за действие в областта на ХБРЯ от държавите членки на ЕС, се изискват 124 дейности във връзка с предотвратяването, откриването, готовността и реагирането.

Определянето на нуждите и приоритетите на страните партньори продължава да отнема твърде много време и не се основава на оценки на системния риск

22. JRC е разработил въпросник за оценка на нуждите (ВОН) за страните партньори. Въпросите са общи и са свързани с теми като дали в страната партньор съществува национална законодателна рамка/институционална рамка, регулираща безопасността и сигурността на ХБРЯ материалите и съоръженията. В методологията на JRC не е включена концепцията за рисковете, като липсват и достатъчно насоки за начина, по който рисковете следва да бъдат определени и приоритизирани. Установените чрез въпросника пропуски формират основата за разработването на Национален план за действие (НПД) в областта на ХБРЯ за намаляване на тези рискове.

23. Експертите на JRC са помогнали на националните екипи в областта на ХБРЯ на страните партньори²⁴ да отговорят на въпросите, но ВОН остава един вид самооценка, извършвана от страните партньори. За извършването на дейностите във връзка с ВОН и НПД, Комисията препоръчва националните екипи да включват представители от широк кръг министерства (вж. **фигура 1**) и други признати контактни точки²⁵. Анализът на Сметната палата показва, че националните екипи не са включвали систематично експерти от целия кръг от области на ХБРЯ.

24. Към октомври 2017 г. 26 от 58 страни партньори (45 %) са финализирали своите ВОН, а едва 18 страни партньори (31 %) са изготвили НПД. Четири страни партньори са направили това без да приложат методологията за ВОН (вж. **приложение I**).

²⁴ Националните екипи в областта на ХБРЯ координират работата и разпространяват информацията в своите държави сред институции като министерства, агенции и изследователски и образователни учреждения, които участват на различни равнища в намаляването на ХБРЯ рисковете.

²⁵ Например контактни точки за Интерпол, Световната здравна организация, Комитета по Резолюция 1540 на Съвета за сигурност на ООН, Конвенцията за биологичните оръжия, Организацията за прехрана и земеделие, Организацията за забрана на химическото оръжие, Международната агенция за атомна енергия, Програмата за предотвратяване, готовност и реагиране при природни и причинени от човека бедствия.

25. Една от причините за факта, че не всички страни партньори са попълнили/изготвили ВОН/НПД е, че това е доброволна дейност, която изисква политическа воля. Друга причина, поради която ограничен брой страни партньори са финализирали своите ВОН и НПД, е политическата нестабилност в някои от тях, която затруднява планирането. На последно място, JRC не е бил в състояние да реагира достатъчно бързо на всички искания за помощ във връзка с ВОН/НПД.

26. Нарастващото изискване към страните партньори да попълват/изготвят ВОН/НПД и продължаващото разширяване на инициативата са оказали определен натиск върху човешките ресурси на JRC. Отделените за инициативата ресурси са намалени от 200 човекомесеца през 2015 г. на 105 през 2017 г. Невъзможността на JRC да се справи с натоварването е довело до значителни закъснения при провеждането на семинари. Към 31 октомври 2017 г. средният период на чакане за семинар за ВОН или НПД след подаване на искане или след участие в предходен семинар е бил 19 месеца. Ако дейностите по ВОН и НПД не се изпълняват навреме, съществува опасност импулсът да се изгуби, отслабвайки по този начин надеждността на инициативата.

Определени аспекти на инициативата са развити задоволително в страните партньори

Инициативата е спомогнала за укрепване в страните партньори на управлението в областта на ХБРЯ и е засилила регионалното сътрудничество...

27. Двата големи успеха на инициативата са създаването на национални екипи в областта на ХБРЯ и стартирането на регионално сътрудничество. Създаването на националните структури е отнело много време, като по този начин е забавило изпълнението на дейностите. Все пак до октомври 2017 г. по-голямата част от страните (вж. приложение I) бяха определили национално координационно звено и бяха създали национален екип с цел гарантиране на междуведомствено сътрудничество и подобряване на националното управление в областта на ХБРЯ. Управлението е допълнително укрепено чрез дейностите във връзка с ВОН и НПД (вж. точки 22 и 24).

28. Регионалните секретариати²⁶ съдействат на страните партньори при оценяването и посрещането на техните нужди и улесняват тяхното координиране. Те допринасят за създаването на мрежа в областта на ХБРЯ. В Специален доклад № 17/2014 Сметната палата обаче отбелязва, че те не разполагат с технически опит. ГД DEVCO е изпълнила изцяло препоръката на Сметната палата, като е изпратила шестима експерти за техническа помощ на място (наричани по-долу „експерти на място“) в седем регионални секретариата²⁷. Тези експерти на място допринасят за изграждането на управлението в областта на ХБРЯ в страните партньори чрез техническа помощ за националните екипи, националните координационни звена и регионалните секретариати. Те организират обучения и занимания, съдействат за срещите на националните екипи и подготвят и присъстват на семинарите по ВОН и НПД. Те също така допринасят за подобряване на регионалното сътрудничество при формулирането

²⁶ Регионалният секретариат се състои от един ръководител на секретариата и един регионален координатор от UNICRI.

²⁷ Един от експертите на място отговаря за два региона: Северна Африка и Сахел и Близкия изток.

на нуждите и проектите, разработването на технически спецификации и мониторинга на изпълнението на регионалните проекти. Страните партньори имат положително отношение към тези експерти на място.

29. Регионалните секретариати са подобрили сътрудничеството и координацията с други международни организации²⁸ (вж. **каре 1**). Те например са съдействали на шест страни партньори да получат подкрепа от звеното за подпомагане на прилагането на Конвенцията за биологичните оръжия.

Каре 1 – Засилване на сътрудничеството с други международни организации

След кризата с ебола, през октомври 2017 г. италианското председателство на Глобалното партньорство на G-7 и Центровете на ЕС за високи постижения в областта на ХБРЯ материали организираха семинар с 11 африкански държави с цел определяне на мерки за намаляване рисковете, свързани с биологичната безопасност и биологичната сигурност в Африка.

За първи път бяха сравнени оценките на нуждите и плановете за действие, разработени в съответствие с няколко международни инициативи и задължения²⁹, като това направи възможно да бъде координирана и консолидирана съществуващата информация във връзка с различните инициативи. ГД DEVCO планира да продължи тази дейност, за да се прецизират допълнително мерките по най-важните приоритети в областта на биологичната безопасност и биологичната сигурност с оглед на предприемането на бъдещи действия.

30. В Специален доклад № 17/2014 Сметната палата докладва, че страните партньори не са участвали в достатъчна степен при избора на проектите, въпреки че инициативата е трябвало да бъде вертикална („отдолу нагоре“) по своя характер.

²⁸ Световната здравна организация, Конвенцията за биологичните оръжия, Конвенцията за химическото оръжие, Интерпол и Съвета за сигурност на ООН.

²⁹ Инициативата на ЕС за центрове за високи постижения в областта на ХБРЯ материали, Международните здравни правила на Световната здравна организация, Резолюция 1540 на Съвета за сигурност на ООН и Конвенцията за биологичните оръжия.

31. След проект 33 (март 2013 г.) проектите се обсъждат на регионални срещи от типа „кръгла маса“ и проектите, разработени „отдолу нагоре“, са два пъти повече³⁰ (20) от предложените от ГД DEVCO проекти, разработени „отгоре надолу“ (9) (вж. **приложение VI**). В изпълнението на поне половината от проектите³¹ участват местни експерти. Препоръката на Сметната палата от нейния предишен Специален доклад № 17/2014 е изпълнена изцяло. Проектите по инициативата вече насърчават по-голяма ангажираност на местните участници и култура на консенсус.

32. Продължителността на периода между подаване на предложенията за проекти и тяхното изпълнение, която Сметната палата препоръча да бъде намалена, продължава да е голяма (вж. **приложение VI**) – средно над 18 месеца. Неотдавна Комисията промени подхода за определяне на специфичните нужди на бенефициентите, но все още е твърде рано да се прецени доколко този нов метод ще ускори започването на дейностите по проектите. Ето защо Сметната палата заключава, че препоръката е изпълнена частично.

33. Все още не съществуват регионални планове за действие. Националните планове за действие, които са финализирани, предизвикаха дискусии относно потенциалните регионални дейности/проекти. Освен това регионалните секретариати – понякога с подкрепата на експертите на място – събират и консолидират информация за националните нужди, за да установят регионалните приоритети. В три региона е започнал да се формира разработван на местно ниво регионален подход в резултат от увеличеното доверие и засилената ангажираност (вж. **каре 2**).

Каре 2 – Определяне на регионалните нужди

През април 2016 г. за първи път се събраха национални експерти от всички страни партньори от Югоизточна Азия, за да обсъдят регионалните приоритети (въз основа на анализ на ВОН, НПД,

³⁰ Обхватът на одита на Сметната палата беше разширен до проект 60 включително. За изчисляването на тези данни обаче, Сметната палата взе предвид всички проекти до проект 66. Проектите за техническа помощ на място са изключени.

³¹ С изключение на договорите за техническа помощ на място и за доставка на оборудване.

минали/текущи проекти и списъци на приоритети). В резултат от срещата бяха изготвени седем регионални предложения за проекти. Въпреки че това е положителен сигнал за увеличаваща се инициативност, предложенията изискваха значително преразглеждане, което доведе до решението след 2018 г. в региона да се мобилизира експерт на място.

Секретариатът за Югоизточна и Източна Европа анализира съществуващите НПД в региона и предишни предложения за проекти, включително отхвърлените. Той също така прикани националните координационни звена да посочат своите приоритети. Въз основа на тази информация, през 2016 г. регионът прие регионална стратегия, в която са изброени 10 приоритета. В момента регионът финализира техническите спецификации за предложение за проект за управление на химически и биологични отпадъци.

В региона на африканското крайбрежие на Атлантическия океан националните координационни звена са преценили, че предложените от изпълнителите на проектите дейности не отговарят на местните нужди, тъй като техническите спецификации не са достатъчно конкретни. Наети са местни експерти, които да съберат информация, да извършат анализ и да определят реалните нужди и да разработят предложения за проекти. На тази основа са разработени техническите спецификации за две неотдавнашни предложения за проекти³². Тази практика би могла да намали продължителността на началната фаза.

34. Проектите са постигнали някои или всички планирани крайни продукти/услуги. Много от проектите са включвали обучение, вариращо от общо въведение и повишаване на осведомеността до по-оперативни обучения за изграждане на капацитет. Понякога по проектите са били провеждани учебни посещения в държавите членки на ЕС, доставяно е било ХБРЯ оборудване или са били изготвяни образователни материали, като например ръководства, насоки с добри практики, методически наръчници и национални планове за реагиране; понякога проектите са били използвани при приемането или преразглеждането на законодателството и регулаторните наредби (вж. **каре 3**).

³² Транспортиране на опасни стоки и безопасност на храните.

Каре 3 – Награди за успешни примери

Националните координационни звена и ръководителите на регионалните секретариати се насърчават да подкрепят успешните примери по инициативата. Наградите на централните за високи постижения, раздадени на 5-ата годишна среща на НКЗ, отбелязват няколко такива постижения.

Замбия получи наградата за най-успешен национален пример затова, че е преразгледала своята национална правна рамка за управление на риска в областта на ХБРЯ. Това е довело до Закон за изменение № 2 на Закона за борба с тероризма от 2015 г., в резултат на което е бил създаден национален център за борба с тероризма, сред чиито отговорности попада наличието на капацитет за откриване, контрол и реагиране на ХБРЯ рискове.

35. Симулационните и полевите учения³³ се провеждат под егидата на инициативата и се ценят високо от страните партньори³⁴ (вж. **каре 4**). Анкетиранияте участници посочват, че биха искали да бъдат финансирани повече полеве учения (със съответното предварително обучение), тъй като според тях те са най-добрата форма на практическо обучение.

Каре 4 – Симулационно учение FALCON

Регионът на страните от Съвета за сътрудничество в Персийския залив се присъедини последен към инициативата. Въпреки че все още не е разработен нито един регионален проект, регионалният секретариат създаде динамика в региона, като през февруари 2016 г. организира семинар и симулационно учение върху откриването и реагирането на ядрени материали, финансирани главно от Обединените арабски емирства и Глобалната инициатива за борба с ядрения тероризъм. Първото по рода си учение FALCON имаше за цел да засили регионалното сътрудничество и обмен на информация и да подобри националните сценарии,

³³ Симулационните учения се състоят от дискусия между участниците с цел определяне и даване на предложения за действия за реагиране на рисковете. При полевите учения се проверява оперативният капацитет за реагиране на ХБРЯ инцидент.

³⁴ Например проекти 4, 9, 17, 21, 22, 23, 33, 34, 42, 44, 46 и 47.

приети от всяка страна³⁵. Глобалната инициатива за борба с ядрения тероризъм, Международната агенция за атомна енергия и Световната митническа организация присъстват на проявата като наблюдатели.

За периода 2018–2019 г. се планира второ учение. FALCON II ще се съсредоточи първо върху изграждането на капацитет за откриване и реагиране на радиологични материали, а след това върху симулационни и полеви учения.

...но реализирането на пълния потенциал на инициативата продължава да бъде възпрепятствано от значими пречки...

36. Въпреки постиженията, посочени в предишния раздел, продължават да съществуват значими пречки. Те възпрепятстват реализирането на пълния потенциал на инициативата за създаване на взаимосвързана общност в областта на ХБРЯ на национално, регионално и международно равнище.

...в страната партньор

37. Върху степента, в която е укрепено управлението в областта на ХБРЯ и са намалени рисковете в страните партньори, са оказали отрицателно въздействие редица фактори. Сред тях са ограниченията на мандата и правния статут на националния екип като цяло и на НКЗ в частност. Други пречки са липсата на членове за националните екипи, политическата нестабилност и недостига на финансиране. Експертите на място са съдействали за срещите на националните екипи в редица страни, но тази подкрепа не е устойчива в дългосрочен план.

38. Националните координационни звена са ключови участници в мрежата, тъй като координират работата на заинтересованите страни в областта на ХБРЯ в своите държави и са национални контактни точки за инициативата. Намерението на Комисията е те да станат единни входни точки за всички въпроси, свързани с ХБРЯ материали. Различните институции, които съставляват националния екип,

³⁵ Домакин на проявата са Обединените арабски емирства и в нея участват Хашемитско кралство Йордания, Кралство Мароко, Държавата Катар, Кралство Саудитска Арабия, Държавата Кувейт, Султанат Оман и Кралство Бахрейн.

и собствените им правителства обаче често не им възлагат достатъчно отговорности и правомощия.

39. След публикуването на Специален доклад № 17/2014 ГД DEVCO е изпратила дългосрочни служители за регионално сътрудничество по IcSP само в четири делегации на ЕС³⁶ (Найроби, Манила, Дакар и Исламабад). В първите две държави има регионални секретариати, а във вторите две няма. Дългосрочните служители за регионално сътрудничество по IcSP поддържат връзка с другите делегации на ЕС в регионите, в които са изпратени. Техните отговорности обаче не се ограничават до ХБРЯ въпроси, а включват и други дейности по сигурността³⁷.

40. Участието на делегациите на ЕС в популяризирането на инициативата и мобилизирането на политическа воля в рамките на страната и регионите се е засилило, но продължава да е недостатъчно. ХБРЯ въпросите не са били систематично включвани в диалога по политиката или сигурността, нито пък в политическия диалог. Степента на тяхната информираност често е зависела от присъствието на дългосрочни служители за регионално сътрудничество по IcSP в региона. В някои страни от приоритетни региони делегацията на ЕС изобщо не е проявила ангажираност в областта на ХБРЯ. Като цяло Сметната палата счита, че ЕСВД и Комисията са изпълнили частично нейната предишна препоръка.

...или в региона и извън него

41. Всеобхватният анализ на Сметната палата показва, че в повечето проекти регионалното сътрудничество не е определено като основна цел, тъй като всички страни партньори искат първо да отговорят на своите национални нужди. Въпреки че съществува ясна необходимост от постигане на баланс между развитието на национален капацитет за намаляване на ХБРЯ рисковете и засилването на

³⁶ Щатната бройка за дългосрочен служител за регионално сътрудничество по IcSP, разпределена за Аман, е прехвърлена към ГД NEAR.

³⁷ Например контртероризъм, защита на критичната инфраструктура и борба с незаконния трафик.

регионалното сътрудничество, съотношението между националните и регионалните дейности в проектите, за които Сметната палата разполагаше с достатъчно информация, е 70:30.

42. Укрепването на мрежите в областта на ХБРЯ на национално и регионално равнище е ключово изискване, за да се гарантира подходяща реакция при инциденти, включващи ХБРЯ агенти. Инициативата има за цел да подпомогне сътрудничеството между страните партньори. Регионалното взаимодействие обаче не е често явление. Регионални срещи „Кръгла маса“ (вж. **фигура 1** и **приложение I**), на които се обсъждат проектите, обикновено се провеждат два пъти годишно, но национални експерти се канят само веднъж, като по този начин се ограничава представеният на срещата експертен опит. ГД DEVCO също организира ежегодна среща само с ръководителите на регионалните секретариати. Националните координационни звена и експертите на място посочват, че е необходимо да се провеждат регионални срещи по-редовно, да се канят международни експерти, да се организират кратки семинари/обучения и да се провеждат повече симулационни и полеви учения.

43. В момента не съществува форум за обсъждане или споделяне на насоки, добри практики, проучвания или извлечени поуки от международни организации или от проекти на ЕС, финансирани по други програми (например програма „Предотвратяване и борба срещу престъпността“, Седма рамкова програма за научни изследвания, фонд „Вътрешна сигурност – Полиция“ и „Хоризонт 2020“) в областта на ХБРЯ със страните партньори.

...при проучването на други възможности за финансиране

44. Бъдещето на инициативата до голяма степен зависи от изпълнението на националните планове за действие. В тези НПД са изброени множество мерки (вж. примерите в **приложение V**), които не могат да бъдат приложени изцяло, ако се използват само националните бюджети и ресурсите по инициативата, като се има предвид, че съществуват и могат да бъдат използвани и други източници на финансиране, като например Европейският инструмент за съседство, Европейският

фонд за развитие или Инструментът за сътрудничество в областта на ядрената безопасност.

45. НПД е ключов документ за подпомагане на координацията между донорите в областта на ХБРЯ и следователно за насочване на допълнителни ресурси към изграждането на национален капацитет (вж. каре 5).

Каре 5 – Разработване на националния план за действие на Грузия

През 2015 г. Грузия прие своя национален план за действие в областта на ХБРЯ за периода 2015–2019 г. Въпреки че не е разработен въз основа на методологията за оценка на нуждите в рамките на инициативата, НПД на Грузия е един от първите, приети от страните партньори.

Той включва 30 приоритета и 118 конкретни мерки. Междуведомственият координационен съвет на Грузия заседава веднъж годишно с цел обсъждане на изпълнението на НПД. До донорите също се изпраща покана да участват в това събитие.

Ключов резултат от последната среща на съвета през ноември 2017 г. беше съставеният от грузинската страна документ за оценка на нуждите, който следва да подпомогне донорите, в т.ч. ЕС, при планирането на тяхната помощ в областта на ХБРЯ. Две държави членки на ЕС се предложили помощ за медицинска реакция/гражданска защита при извънредни ситуации и обучение на военни подразделения в областта на ХБРЯ. Освен това един голям донор извън ЕС обяви, че цялата бъдеща помощ за Грузия, свързана с ХБРЯ материали, ще бъде синхронизирана с НПД.

46. Делегациите на ЕС могат да играят съществена роля при установяването на други източници на финансиране. Те може да включват теми от областта на ХБРЯ, като например безопасност на храните, биологична безопасност, биологична сигурност, химическо замърсяване, стандарти за безопасност, правни рамки в областта на ХБРЯ за проекти, финансирани в традиционни сектори за развитие (например селско стопанство, околна среда, здравеопазване, правосъдие). Повечето от анкетираните делегации на ЕС обаче не са търсили допълнителни средства за дейностите в областта на ХБРЯ.

47. По-голямата част от анкетираните делегации на ЕС са посочили, че все още не са проведени никакви координационни срещи на донорите и държавите членки на ЕС.

48. Въпреки факта, че съседните на ЕС държави са приоритетна област за инициативата и за ЕС като цяло, участието на ГД NEAR до момента е ограничено. По-голямото взаимодействие на ГД DEVCO с други генерални дирекции на Комисията, като например ГД NEAR и ГД ECHO, ще улесни и преодоляването на установените пропуски, с които инициативата не е била в състояние да се справи.

Незадоволителен мониторинг и оценка

49. Инициативата следва да оповестява постигнатите резултати, за да даде насока за бъдещите стратегически и оперативни решения и да създаде необходимото за нейния успех равнище на заинтересованост и политическа ангажираност.

50. Въпреки че носи крайната отговорност за мониторинга на инициативата, ГД DEVCO разчита на другите заинтересовани страни за необходимата обратна информация. Те събират информация и следят и оценяват дейностите по инициативата чрез:

- а) уеб базиран портал на центровете за високи постижения в областта на ХБРЯ материали (наричан по-нататък „порталът“);
- б) срещи на управителните комитети с изпълнителите на проекти;
- в) координационни комитети с ЕСВД, JRC, UNICRI, управляващия екип и експерти на място;
- г) доклади от UNICRI, управляващия екип, експерти на място и изпълнители на проекти;
- д) мисии за мониторинг на място, ориентиран към резултатите;
- е) доклади за оценка на JRC.

Порталът: потенциален инструмент за информация и мониторинг

51. Порталът представлява уебплатформа с ограничен достъп, която според ГД DEVCO следва да включва цялата документация за проектите. Той е предназначен също така да информира заинтересованите страни за планираните дейности и на него да бъдат

публикувани протоколите от ключови срещи и списъци с лицата за контакт.

Публикуваната информация обаче е спорадична, непълна и зле структурирана; тя също така не е леснодостъпна във формат, който е удобен за потребителите (или подходящ за ползване чрез мобилни устройства). За поддържането на портала е отговорен JRC, но той разчита на ГД DEVCO да предоставя документацията за проектите. Понастоящем порталът не реализира своя потенциал като оперативен инструмент и инструмент за управление (вж. приложение VII) или като форум за обсъждане (вж. точка 43).

52. Изпълнителите на проекти разчитат на портала, за да се информират за поуки от предишни проекти. Тъй като порталът е непълен и не включва списък на крайните продукти по проектите, изпълнителите на проекти систематично нямат достъп до тази информация. Това е довело до известно дублиране на дейности. Например някои програми за въвеждащо обучение в областта на ХБРЯ се повтарят в няколко проекта, без да се използват повторно сходни изготвени материали, което е можело да доведе до намаляване на разходите по проектите.

Други инструменти за мониторинг

53. ГД DEVCO, JRC, регионалните секретариати и националните координационни звена също не са събирали и консолидирали систематично информация от друго място, освен от портала. Големият брой участници, незадоволителното документиране и непълната информация за проектите усложняват и отслабват контрола, мониторинга и оценката на проектите от страна на Комисията.

54. ГД DEVCO е следяла дейностите по проектите на срещите на управителните комитети. Незадоволителното документиране от страна на ГД DEVCO обаче не позволява на Сметната палата да провери дали са били провеждани редовни срещи и дали са били спазени договорните задължения.

55. В Специален доклад № 17/2014 Сметната палата препоръча да се подобри сътрудничеството между органите, отговорни за вземане на решения и изпълнителните органи, например като се възстанови координационния комитет. Тези срещи са възобновени през 2014 г. и обикновено са се провеждали два пъти годишно. Те улесняват управлението на инициативата, като осигуряват общ поглед

върху дейностите, извършвани от различните ключови участници³⁸. Препоръката на Сметната палата от нейния предишен Специален доклад № 17/2014 се счита за изпълнена изцяло.

56. ГД DEVCO следи резултатите и въз основа на посещения на място, извършвани от външни експерти. Към момента на извършване на одита, за 60 проекта, изпълнявани чрез инициативата, бяха финализирани само шест доклада за ориентиран към резултатите мониторинг, един от които е за техническата помощ на място. Във връзка с проектите, изпълнявани от JRC, не са извършвани посещения за ориентиран към резултатите мониторинг, въпреки че те не може да бъдат оценявани от самия JRC.

Оценката на резултатите не е задоволителна

57. Липсата на ясни, добре формулирани цели, заедно с отсъствието на подходящи показатели за крайните продукти/въздействието на равнището както на инициативата, така и на проектите³⁹, не позволи да бъдат оценени резултатите що се отнася до наличието на повишен капацитет за намаляване на ХБРЯ рисковете и заплахите и подготвеност за тях. Освен това не е възможно да бъдат измерени и постиженията на инициативата, тъй като крайните продукти и въздействието на проектите не са обвързани с основните цели.

58. JRC отговаря за всички оценки на проектите, но от септември 2016 г. възлага повечето от оценките на проектите на външни експерти. Всички оценки са по документи и се основават на информация на JRC. Сметната палата установи, че една трета от оценките не са били завършени поради недостатъчна наличност на документация за проектите (вж. **точка 51**).

59. Въпреки че са само по документи, окончателните оценки са отнели средно по 19 месеца след публикуването на окончателните доклади (и дори повече след

³⁸ ГД DEVCO, ЕСВД, експертът на място, UNICRI и управляващият екип.

³⁹ За почти 70 % от проектите.

приключването на проектите). Средносрочните оценки не са били финализирани почти до приключването на проектите. Препоръките, когато е имало такива, често на практика са били излишни, тъй като е било прекалено късно, за да бъдат приложени⁴⁰.

60. Фактът, че повечето проекти са самостоятелни дейности, които не са придружени от дългосрочен план, не допринася за тяхната устойчивост. В по-голямата част от проверените от Сметната палата проекти липсват разпоредби за гарантиране на устойчивостта на техните крайни продукти. Въпреки че някои проекти са осигурили на лицата, оказващи първа помощ при инциденти, оборудване за ХБРЯ материали, много от страните партньори не разполагат с основно оборудване, което често прави изпълняваните дейности твърде високотехнологични за техния технически капацитет. Тъй като въпросите от областта на ХБРЯ не са с най-висок приоритет, националното финансиране е ограничено, което излага на риск запазването на постигнатите крайни продукти. Само малко на брой дейности за обучение – включително дейности за обучение на обучаващите – са продължили и след края на проекта.

ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ

61. Инициативата е най-голямата гражданска програма на ЕС за външна сигурност. Концепцията включва уникален регионален и междуведомствен подход с много участници (вж. **точки 8–10**). Като цяло инициативата е един от основните инструменти за намаляване на ХБРЯ заплахите и рисковете, идващи от страни извън ЕС (точка 4). Сметната палата стига до заключението, че инициативата е допринесла за намаляване на тези ХБРЯ заплахи, но продължават да съществуват множество предизвикателства (вж. **точки 16–60**).

⁴⁰ Например: в окончателната оценка на проект 6 се препоръчва да се подобри управлението на сроковете и финансовите ресурси. Ако ресурсите са недостатъчни, това да се посочи още на ранен етап на надзора на проекта. В последващата оценка на проект 22 се препоръчва да се разшири обхватът на определенията за дисциплините за реагиране при извънредни ситуации, така че да бъде включена по-широка база от заинтересовани страни, и по-точно доставчици на медицински услуги.

62. Комисията и ЕСВД са изпълнили изцяло три от шестте препоръки, съдържащи се в предишния Специален доклад № 17/2014 на Сметната палата, и частично — две от тях (приложение II и точки 11, 16–21, 28, 30–32, 39–40 и 55). Страните партньори вече са включени в по-голяма степен при стартирането и изпълнението на проектите, капацитетът на регионално равнище е увеличен и сътрудничеството между органите, отговорни за вземане на решения, и изпълнителните органи е подобро. Ролята на делегациите на ЕС и скоростта на изпълнение на проектите все още не са задоволителни, въпреки че е постигнат известен напредък (точки 27–48). Една от предишните препоръки на Сметната палата, в която се предлага финансирането от ЕС да бъде концентрирано в тези региони, които са най-важни за сигурността на ЕС, и която беше приета от Комисията, не е изпълнена (вж. точки 16–21).

63. Успехът на инициативата зависи от нейната способност да се адаптира и да преодолее основните предизвикателства, пред които е изправена в момента. Препоръките по-долу, които са предназначени да отстранят установените в хода на одита недостатъци, имат за цел още повече да укрепят и придадат устойчив характер на инициативата.

64. За инициативата като цяло – на етапа на подбор на проектите и за определянето на нуждите на страните партньори – все още не е разработен адекватен подход за управление на риска за дейностите (точки 18–23).

65. Комисията предоставя на страните партньори инструменти и методология, за да им помогне да оценят своите нужди и да разработят национални планове за действие за намаляване на ХБРЯ рисковете (вж. точки 22 и 23). Не се дават обаче достатъчно насоки по какъв начин следва да бъдат определени и приоритизирани рисковете (вж. точка 23). Въпреки този недостатък, въпросникът за оценка на нуждите и националните планове за действие продължават да са важни елементи, които стоят в основата на инициативата. Комисията обаче не може да реагира достатъчно бързо на всички искания на страните партньори за помощ при определянето и приоритизирането на техните нужди и това създава риск от сериозно забавяне на изготвянето както на въпросниците, така и на плановете за действие (вж. точка 26).

Препоръка 1

Дейностите да се приоритизират въз основа на оценка на системния риск

Комисията и ЕСВД следва да:

- а) извършат съвместен анализ в рамките на ЕС за определяне на външните ХБРЯ рискове за ЕС с цел цялостно обвързване на вътрешните и външните дейности.

Комисията следва да:

- б) включи оценки на системния риск в методологиите за оценка на нуждите и националните планове за действие;
- в) реагира бързо по отношение на всички страни партньори, които са поискали помощ за финализиране на своите дейности по оценка на нуждите и националния план за действие.

Целева дата на изпълнение: юни 2019 г.

66. В допълнение към подобренията, произтичащи от предишните препоръки на Сметната палата, в страните партньори е постигнато развитие на редица аспекти на инициативата. Инициативата е насърчила култура на безопасност и сътрудничество (вж. **точки 22 и 31**). В по-голямата част от страните партньори са определени национални екипи по въпросите от областта на ХБРЯ. Проектите са постигнали по-голямата част от планираните крайни продукти; за заинтересованите страни са били особено ценни дейностите по изграждане на оперативен капацитет (вж. **точки 34–35**).

67. Регионалното сътрудничество е стартирано, но все още не е изградено, тъй като страните партньори не си взаимодействат в достатъчна степен, а желаят първо да отговорят на своите национални нужди (вж. **точки 33, 41–43**).

Препоръка 2

Да се засили регионалното измерение на инициативата

Комисията следва да увеличи броя на регионалните дейности, например полевите и симулационните учения.

Целева дата на изпълнение: декември 2019 г.

68. След предишния Специален доклад № 17/2014 на Сметната палата участието на делегациите на ЕС в инициативата се е подобрило. Въпреки това те не са били достатъчно активни по отношение на популяризирането на инициативата и мобилизирането на политическа воля (вж. **точки 39 и 40**). Въпросите от областта на ХБРЯ не са били систематично включвани в диалога по политиката или сигурността, нито пък в политическия диалог.

Препоръка 3

Да се засили още повече ролята на делегациите на ЕС в инициативата

Комисията и ЕСВД следва съвместно да:

- а) възложат отговорности в областта на ХБРЯ на определени координационни звена и/или дългосрочни служители за регионално сътрудничество по IcSP във всички делегации на ЕС;
- б) включат въпросите от областта на ХБРЯ в диалога по политиката и сигурността, а също и в политическия диалог.

Целева дата на изпълнение: декември 2018 г.

69. Взаимодействието между генералните дирекции на Комисията и с общността на донорите, особено по въпроса за наличното потенциално финансиране, е било ограничено (вж. **точки 44–48**).

Препоръка 4

Да се определят потенциалните полезни взаимодействия и другите налични източници на финансиране

ГД DEVCO и ЕСВД следва да работят заедно с другите ангажирани генерални дирекции на Комисията, по-специално с ГД NEAR, както и с други донори, за да определят потенциалните

полезни взаимодействия и наличните източници на финансиране, които биха могли да се използват по-пълноценно за подпомагане на дейностите в областта на ХБРЯ.

Целева дата на изпълнение: юни 2019 г.

70. Мониторингът и оценката от страна на Комисията са незадоволителни поради непълната и спорадична информация, незадоволителното документиране и недостатъчната ангажираност на страните партньори (вж. **точки 51–60**). Липсата на ясни цели, подходящи показатели и събрани по места данни затруднява оценката на крайните продукти и въздействието на проектите, а също и на инициативата като цяло.

Препоръка 5

Отчетността и видимостта на дейностите и резултатите да се повишат чрез по-добър мониторинг и оценяване

Комисията следва да:

- а) трансформира общата цел на инициативата в по-конкретни цели, които могат да се използват на равнището на проектите, давайки възможност за измерване на резултатите от равнището на проекта до националното и регионалното равнище и равнището на инициативата;
- б) определи показатели за крайни продукти и въздействие, давайки възможност за оценяване на ефективността на инициативата спрямо определените цели.

Целева дата на изпълнение: декември 2019 г.

71. Уеб базираният портал на инициативата в областта на ХБРЯ има значителен потенциал като оперативна база данни за изпълнението и управлението на дейностите по инициативата, но все още не представлява ефективен, пълен, актуален и структуриран регистър на дейностите, извлечените поуки и добрите практики (вж. **точки 51–59**).

Препоръка 6

Уеб базираният портал да се реорганизира, за да се осигури възможност за лесен достъп до цялата информация относно дейностите по инициативата

Комисията следва да гарантира, че:

- а) на нейния уеб базиран портал е публикувана цялата относима информация, с подходящи нива на разрешение за достъп;
- б) чрез портала в областта на ХБРЯ е осигурен достъп до добри практики и насоки.

Целева дата на изпълнение: декември 2018 г.

Настоящият доклад е приет от Одитен състав III с ръководител Karel PINXTEN — член на Сметната палата, на заседанието му от 24 април 2018 г. в Люксембург.

За Сметната палата

Klaus-Heiner LEHNE

Председател

Приложение I**Инициативата в цифри**

Период	2009–2013 г.	2014–2017 г.	2020 г.
Бюджет	109 млн. евро Средногодишен размер = ± 22	76 млн. евро Средногодишен размер = ± 19	130 млн. евро
Отпуснати средства	97 млн. евро за проекти 41 млн. евро за помощ (изграждане на капацитет и управление)		

Източник: Европейска сметна палата въз основа на данни от системата CRIS.

8 региона и 58 страни партньори към октомври 2017 г.

Брой	AAF	NAS	SEEE	MIE	GCC	ECA	CA	SEA	Общо
Страни партньори	10	6 (+1)	10	3	3	11	5	10	58
НКЗ	10	6	10	3	3	11	5	9	57
Национални екипи	10	1	9	3	0	10	3	8	46
Срещи „Кръгла маса“	12	7	14	9	5	9	6	13	Не е приложимо
Финализирани въпросници за оценка на нуждите	6	1	4	2	1	5	3	4	26
Финализирани национални планове за действие	4	0	3	1	0	4	0	6	18

Източник: Европейска сметна палата въз основа на документи на JRC, доклади за техническа помощ на място, протоколи от срещите „Кръгла маса“ и системата CRIS.

Приложение II**Проследяване на изпълнението на препоръките, включени в Специален доклад****№ 17/2014**

Препоръки	Текущо състояние	Позовавания в текста
Да се концентрира финансирането от ЕС в тези региони, които са най-важни за сигурността на ЕС, така че да се получи най-пряка полза.	Не е изпълнена	Точки 16–21
Да се увеличи капацитетът на регионалните секретариати, като се добави технически експертен опит.	Изцяло изпълнена	Точка 28
Да се разшири ролята на делегациите на ЕС, по-специално в страните, в които е бил създаден регионален секретариат.	Частично изпълнена	Точки 39–40
Да се предприемат мерки не само да бъдат включени страни партньори при стартирането на проектите, но също така и при тяхното изпълнение. Това ще насърчи тяхната ангажираност с мерките и ще гарантира тяхната устойчивост.	Изцяло изпълнена	Точки 30–31
Да продължат усилията за подобряване на процедурите с цел да се намали продължителността на периода между подаване на предложенията за проекти и тяхното изпълнение.	Частично изпълнена	Точка 32
Да се подобри сътрудничеството между органите, отговорни за вземане на решения и изпълнителните органи,	Изцяло изпълнена	Точка 55

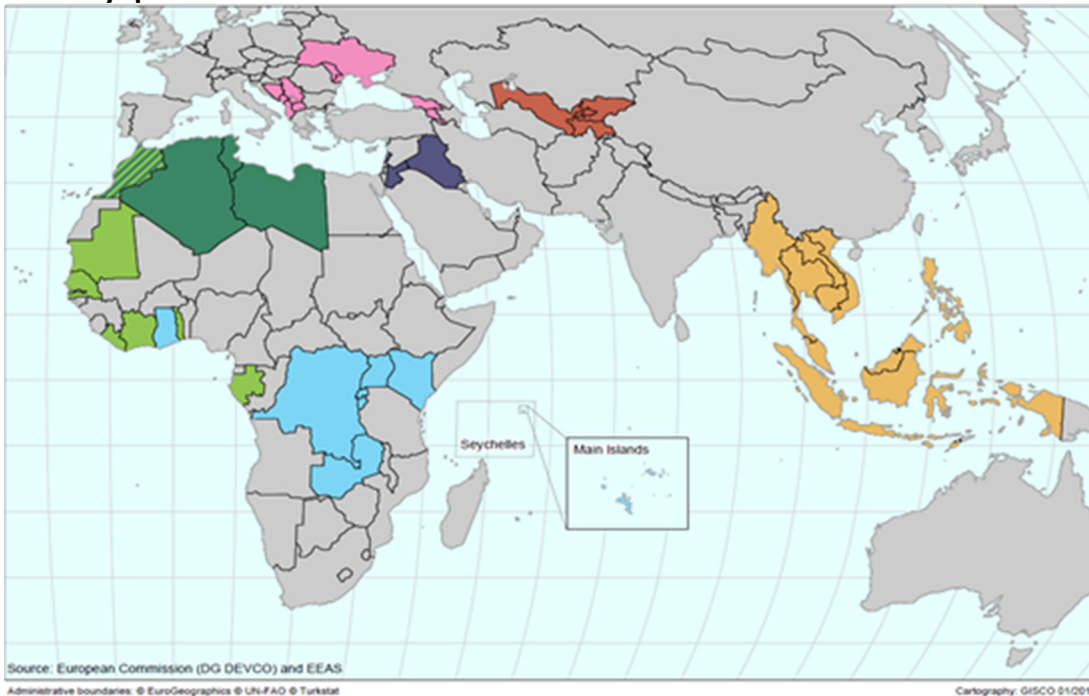
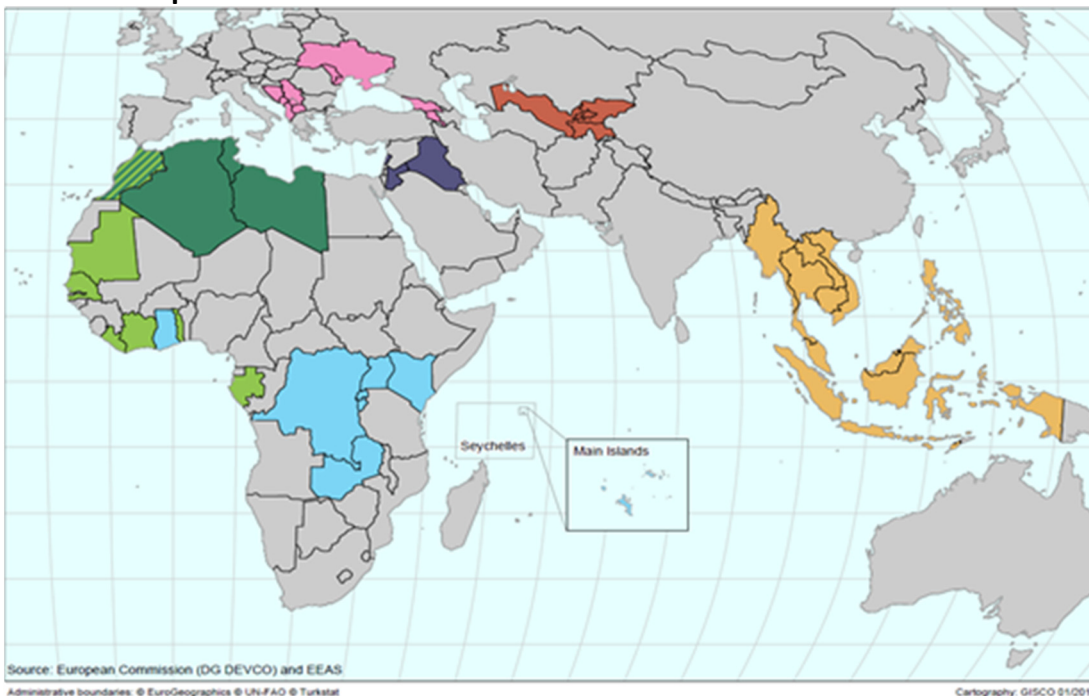
например като се възстанови координационният комитет.		
--	--	--

Източник: Европейска сметна палата.

Приложение III**Регионални секретариати и страни партньори към октомври 2017 г.**

Съкращение	Регион	Участващи страни
SEA	Югоизточна Азия	Бруней, Камбоджа, Индонезия, Лаос, Малайзия, Мианмар, Филипини, Сингапур, Тайланд, Виетнам
AAF	Африканското крайбрежие на Атлантическия океан	Бенин, Камерун, Кот д'Ивоар, Габон, Либерия, Мавритания, Мароко, Сенегал, Сиера Леоне, Того
NAS	Северна Африка и Сахел	Алжир, Буркина Фасо, Либия, Мали, Мароко, Нигер, Тунис
SEEE	Югоизточна и Източна Европа	Албания, Армения, Азербайджан, Босна и Херцеговина, бивша югославска република Македония, Грузия, Молдова, Черна Гора, Сърбия, Украйна
CA	Централна Азия	Афганистан, Киргизстан, Пакистан, Таджикистан, Узбекистан
MIE	Близък изток	Ирак, Йордания, Ливан
ECA	Източна и Централна Африка	Бурунди, Демократична република Конго, Етиопия, Гана, Кения, Малави, Руанда, Сейшелски острови, Танзания, Уганда, Замбия
GCC	Съвет за сътрудничество в Персийския залив	Обединени арабски емирства, Катар, Саудитска Арабия

Източник: Европейска сметна палата въз основа на данни, предоставени от ГД DEVCO и ЕСВД.

Географско разпределение на инициативата**Към януари 2014 г.****Към октомври 2017 г.**

Изписаните на картата имена и посочените граници не означават официално одобрение или признаване от страна на Европейския съюз.

Легенда

 AAF: Африканското крайбрежие на Атлантическия океан	 GCC: Съвет за сътрудничество в Персийския залив	 SEA: Югоизточна Азия
 CA: Централна Азия	 MIE: Близък изток	 SEEE: Югоизточна и Източна Европа
 ECA: Източна и Централна Африка	 NAS: Северна Африка и Сахел	

Примери за ХБРЯ приоритети, извлечени от Националните планове за действие на четири страни партньори

КОТ Д'ИВОАР

CBRN

- Подобряване на капацитета за управление на химически отпадъци

CBRN

- Подобряване на мерките за предотвратяване на инфекциозни болести

- Подобряване на капацитета за управление на медицински или биологични отпадъци, включително тяхното транспортиране и изгаряне

- Подобряване на мерките за биологична сигурност в лаборатории, болници и центрове за научни изследвания

- Подобряване на управлението на рисковете, свързани с храните и лекарствата, и предотвратяване на рисковете, свързани с генетично модифицираните организми

CBRN

- Подобряване на капацитета за управление на радиоактивни отпадъци

CBRN

- Създаване на екипи за първа помощ при извънредни ХБРЯ ситуации

- Създаване на подрегионален център за обучение в областта на ХБРЯ

ЛИВАН

CBRN

- Укрепване на правната рамка в областта на химическата сигурност и реагиране при инциденти

- Класификация и оценка на риска по отношение на високорисковите химически съоръжения

- Картографиране на националните органи, натоварени със задачи, свързани с химическата сигурност

CBRN

- Укрепване на законодателството в областта на биологичната сигурност и издаването на лицензи

- Подобряване на сигурността и оценката на риска на биологичните материали и съоръжения

- Подобряване на обучението и оборудването за откриване и анализ на биологични вещества

CBRN

- Създаване на национална институция, отговаряща за ядрената сигурност

- Подобряване на защитата на радиологичната и ядрената информация и на киберсигурността

- Засилване на физическата защита на радиологичните и ядрените материали

CBRN

- Укрепване и проверка на националния план за действие при извънредни ситуации във връзка с ХБРЯ инциденти

- Изпълнение на програма за обучение в областта на ХБРЯ за лицата, оказващи първа помощ при инциденти

- Съставяне на списък на ХБРЯ съоръжения и критична инфраструктура

ЛАОСКА
НАРОДНОДЕМОКРАТИЧНА
РЕПУБЛИКА

CBRN

- Актуализиране на правната рамка за химическите материали в съответствие с международните стандарти

- Разработване на национална система за класификация и съставяне на списък на опасните химични вещества

- Засилване на капацитета за откриване и наблюдение на химичните вещества на границите, а също и за внасяните продукти

- Засилване на капацитета на лабораториите

CBRN

- Преглед на съществуващото законодателство с цел да се гарантира, че то обхваща всички аспекти на намалването на биологичните рискове и е приведено в съответствие с новоподписаните международни договори

- Засилване на капацитета за наблюдение и откриване по границите

- Засилване на капацитета на лабораториите

CBRN

- Укрепване на капацитета на човешките ресурси за разработване и прилагане на правото в ядрената област

- Създаване на орган за ядрено регулиране

- Създаване на система за лицензиране и съставяне на списък на радиоактивните материали и съоръжения

CBRN

- Изясняване кой национален орган отговаря за съответните задачи по намалване на ХБРЯ рисковете, в т.ч. реагиране по ХБРЯ въпросите

- Провеждане на кампании за повишаване на осведомеността относно общественото здраве, като се гарантира достигането на посланията до селските и отдалечените райони

ГРУЗИЯ

CBRN

- Привеждане на националното законодателство в съответствие с Конвенцията за химическото оръжие

- Картографиране на високорисковите химикали, които са повод за безпокойство

- Гарантиране на безопасно управление на опасните химикали, които оказват въздействие върху околната среда и човешкото здраве

CBRN

- Повишаване на обществената готовност за действие при биологични инциденти

- Прилагане на националните норми и процедури в областта на биологичната безопасност и биологичната сигурност

- Гарантиране на съответствие с изискванията и задълженията от Международните здравни правила на Световната здравна организация, Световната организация по здравеопазване на животните, Конвенцията за биологичните оръжия, Резолюция 1540 на Съвета за сигурност на ООН

CBRN

- Провеждане на национални и трансгранични симулационни и полеви учения

- Провеждане на процедура за детектори за радиологични материали, измервателни уреди, лични предпазни средства

- Разработване на стандартни оперативни процедури за координирани системи за реагиране при инциденти и дейности при извънредни ситуации

CBRN

- Засилване на междуведомственото сътрудничество на национално равнище

Списък на проектите

№	Наименование на проекта	Бюджет (в евро)	Регион	Отдолу нагоре	Формулиране на идея	Начална дата	Крайна дата	Обхванати ХБРЯ области
66	MEDISAFE – Борба с незаконния трафик и повишаване на безопасността на лекарствата в Източна и Централна Африка	В процес на подготовка	ECA	Хибриден				ХБ
65	Укрепване на управлението на химически и биологични отпадъци в страните от Централна Азия с цел по-голямо намаляване на рисковете за сигурността и безопасността	3 000 000	CA	Да	2.6.2016 г.			ХБ
64	Партньорски програми на ЕС – Програма за контрол на износа на стоки с двойна употреба за 2017 г.	3 000 000	NAS, SEEE	Не				РЯ
63	Предоставяне на специализирано оборудване за ХБРЯ материали за целите на обучението на персонала, отговарящ за трансграничния контрол	1 000 000	NAS	Да	Свързан с П 55			ХБРЯ
62	Техническа помощ на място за център за високи постижения в областта на ХБРЯ материали	В процес на подготовка	SEA	Не е приложимо				ХБРЯ
61	Добро управление на химикалите и свързаните с тях отпадъци в Югоизточна Азия (SEACHEM)	2 999 815	SEA	Да	3.4.2014 г.	1.9.2017 г.	1.9.2020 г.	Х
60	Подкрепа за центъра за високи постижения на Източна и Централна Африка в областта на ядрената сигурност	3 500 000	ECA	Да		8.11.2016 г.	7.11.2019 г.	РЯ
59	Укрепване на регионалния секретариат на центъра за високи постижения в областта на ХБРЯ материали за региона на Съвета за сътрудничество в Персийския залив	285 000	GCC	Не е приложимо		15.9.2015 г.	14.9.2016 г.	ХБРЯ
58	Предоставяне на специализирано оборудване за ХБРЯ криминалистика на центъра за високи постижения в региона на Югоизточна и Източна Европа	1 871 115	SEEE	Да	8.4.2014 г., свързан с П 57	15.1.2017 г.	30.4.2018 г.	ХБРЯ
57	Укрепване на капацитета за анализ на местопрестъпленията при разследванията на ХБРЯ инциденти в централите за високи постижения в региона на Югоизточна и Източна Европа	1 399 670	SEEE	Да	8.4.2014 г.		14.1.2020 г.	ХБРЯ
56	Техническа помощ на място 2 Техническа помощ на място за секретариатите на централите за високи постижения в областта на химическите, биологичните, радиологичните и ядрените материали в Алжир и Ташкент	2 130 250	CA, NAS	Не е приложимо			10.11.2019 г.	ХБРЯ
55	Засилване на трансграничния капацитет за контрол и откриване на ХБРЯ вещества	3 500 000	NAS, AAF	Да	2.7.2013 г.		30.9.2019 г.	ХБРЯ
54	Изграждане на капацитет за готовност за медицинско обслужване и реагиране при ХБРЯ инциденти	2 999 965	MIE	Да	26.2.2014 г.		17.7.2019 г.	ХБРЯ

№	Наименование на проекта	Бюджет (в евро)	Регион	Отдолу нагоре	Формулиране на идея	Начална дата	Крайна дата	Обхванати ХБРЯ области
53	Укрепване на националните правни рамки и предоставяне на специализирано обучение в областта на биологичната безопасност и биологичната сигурност в страните от Централна Азия	5 000 000	CA	Да	25.3.2015 г.	22.12.2015 г.	21.12.2018 г.	Б
52	Предоставяне на специализирано оборудване за ХБРЯ материали за екипите за първоначално реагиране в центъра за високи постижения в региона на Югоизточна и Източна Европа	1 697 563	SEEE	Да	10.7.2013 г., свързан с П 44	11.12.2015 г.	10.6.2018 г.	ХБРЯ
51	Техническа помощ на място за секретариатите на централите за високи постижения в областта на химичните, биологичните, радиологичните и ядрените материали в Грузия, Кения и Мароко	2 969 700	SEEE, CEA, AAF	Не е приложимо		15.9.2015 г.	14.9.2018 г.	ХБРЯ
50	Предоставяне на специализирано оборудване с цел повишаване на капацитета за готовност и реагиране в областта на ХБРЯ	2 634 042	AAF, ECA	Да	1.4.2014 г.	1.10.2015 г.	30.6.2019 г.	ХБРЯ
49	Проект „Едно здраве“ в Пакистан	927 608	CA	Не		5.1.2015 г.	4.1.2018 г.	Б
48	Подобряване на регионалното управление на епидемиите в централите за високи постижения в областта на ХБРЯ материали в страните партньори от региона на африканското крайбрежие на Атлантическия океан	3 499 600	AAF	Да	1.6.2014 г.	1.1.2016 г.	31.12.2018 г.	Б
47	Информационна програма на ЕС относно контрола върху износа на изделия с двойна употреба – Югоизточна Азия	3 472 100	SEA	Да	3.4.2014 г.	1.9.2015 г.	31.8.2018 г.	ХБРЯ
46	Засилване на капацитета в областта на ХБРЯ на Югоизточна Азия за намаляване на ХБРЯ рисковете що се отнася до първоначалното реагиране при ХБРЯ заплахи, биологичната безопасност и биологичната сигурност, повишаването на осведомеността и правната рамка	3 000 000	SEA	Да	3.4.2014 г.	10.7.2015 г.	9.7.2018 г.	ХБРЯ
45	Създаване на мобилна лаборатория за <i>in situ</i> интервенции при огнищата на вирусна хеморагична треска, заедно с изграждане на капацитет в областта на ХБРЯ в Западна Африка (EUWAM-Lab)	2 579 854	AAF	Не		18.9.2014 г.	17.11.2017 г.	Б
44	Укрепване на капацитета за първоначално реагиране при ХБРЯ заплахи и на регионалното сътрудничество в Югоизточна Европа, Южен Кавказ, Молдова и Украйна	2 953 550	SEEE	Да	10.7.2013 г.	1.1.2015 г.	30.4.2018 г.	ХБРЯ
43	Информационна програма на ЕС относно контрола върху износа на изделия с двойна употреба	2 249 250	SEEE, MIE, GCC, NAS CA	Не		1.9.2015 г.	30.6.2017 г.	ХБРЯ
42	Химическа безопасност и сигурност в региона на Централна и Източна Африка	2 978 000	ECA, AAF	Да	6.5.2014 г.	5.1.2015 г.	4.1.2018 г.	Х
41	Високорискови химически съоръжения и намаляване на риска в региона на африканското крайбрежие на Атлантическия океан	3 000 000	AAF, NAS	Да	1.6.2014 г.	1.1.2015 г.	31.12.2017 г.	Х

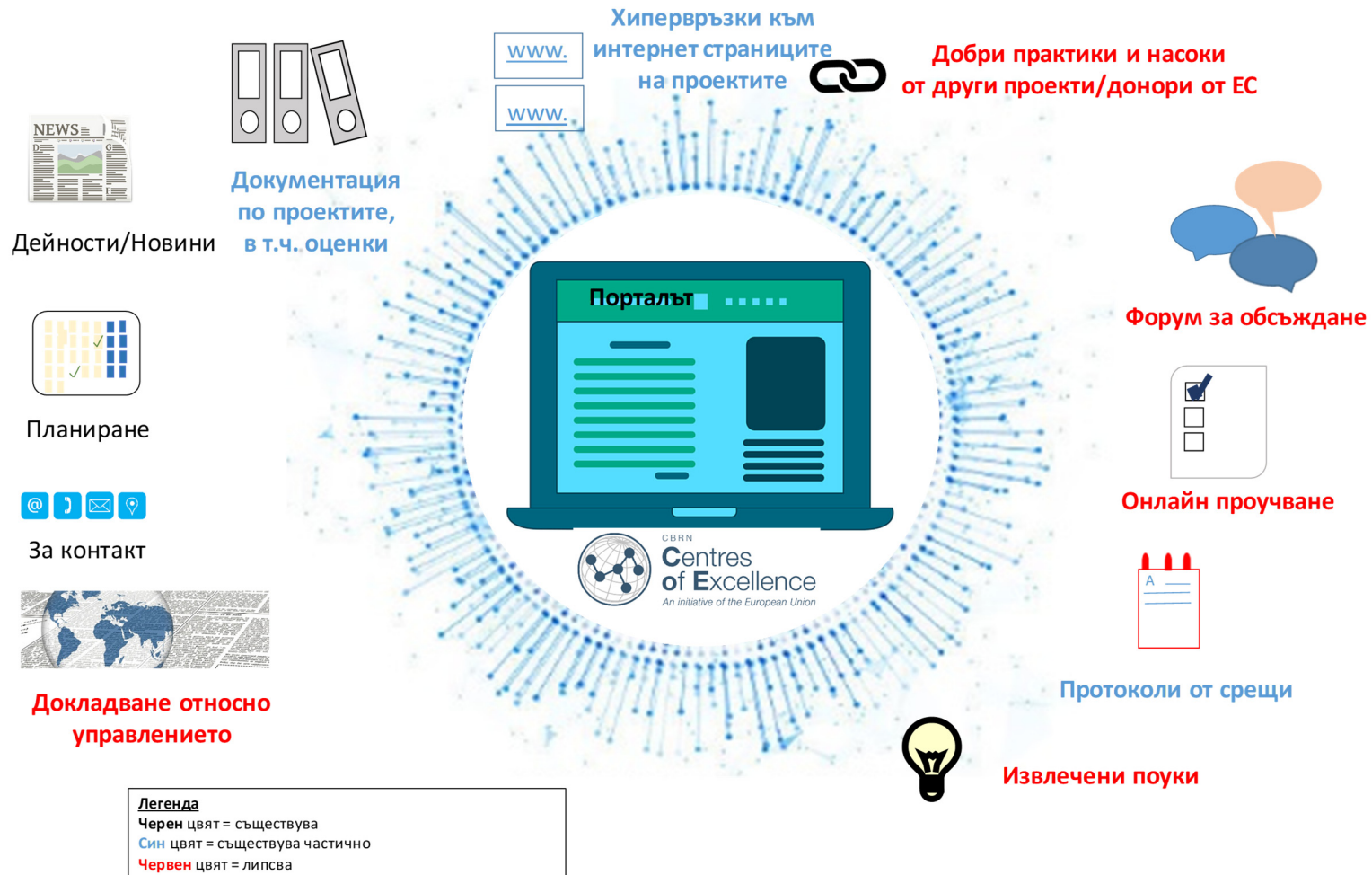
№	Наименование на проекта	Бюджет (в евро)	Регион	Отдолу нагоре	Формулиране на идея	Начална дата	Крайна дата	Обхванати ХБРЯ области
40	Укрепване на здравните лаборатории с цел намаляване на потенциалните биологични рискове	4 495 712	SEEE, NAS, MIE, CA	Не		18.12.2013 г.	17.12.2017 г.	Б
39	Засилване на здравната сигурност на пристанищата, летищата и сухопътните граници	1 432 757	CA, GCC, MIE, NAS	Не		24.7.2013 г.	23.11.2015 г.	Б
38	Контрол на износа по отношение на изделията с двойна употреба	3 500 000	CA, MIE	Не		30.12.2013 г.	29.7.2019 г.	ХБРЯ
37	Предотвратяване на вирусни заболявания в регионите на Средиземно море и Черно море чрез създаване на нови мрежи MEDILABSECURE	3 626 410	SEEE, MIE, NAS	Не		6.1.2014 г.	5.7.2018 г.	Б
36	Допълнително развитие и консолидиране на Средиземноморската програма за обучение по интервенционна епидемиология (MediPIET)	6 400 000	SEEE, MIE, NAS	Не		1.1.2014 г.	31.12.2017 г.	Б
35	AAF – Управление на отпадъци	3 871 800	AAF	Да	20.3.2013 г.	1.1.2014 г.	31.12.2017 г.	ХБ
34	Засилване на капацитета за ХБРЯ реагиране и при химични и медицински спешни случаи	3 914 034	MIE	Да	1.9.2012 г.	23.12.2013 г.	22.6.2017 г.	ХБРЯ
33	Укрепване на националната ХБРЯ правна рамка и осигуряване на специализирано и техническо обучение за засилване на капацитета за ХБРЯ подготвеност и реагиране	2 699 069	AAF, ECA	Да	20.3.2013 г.	15.9.2013 г.	28.2.2017 г.	ХБРЯ
32	Създаване на Средиземноморската програма за обучение по интервенционна епидемиология (MediPIET)	400 000	MIE, NAS, SEEE, AAF	Не		1.1.2013 г.	31.12.2014 г.	Б
31	Мрежа от университети и институти за засилване на осведомеността относно опасенията за двойна употреба на химични материали	614 883	CA, MIE, AAF, NAS, SEEE, SEA	Да		21.12.2012 г.	20.4.2015 г.	Х
30	Мрежа за високи постижения за ядрена криминалистика в региона на Югоизточна Азия	600 000	SEEE, SEA	Да		21.12.2012 г.	20.12.2016 г.	РЯ
29	Регионално развитие на човешките ресурси за управление на ядрената безопасност, сигурност и гаранции посредством университетска магистърска програма в Тайланд	624 451	SEA	Да		21.12.2012 г.	20.3.2016 г.	РЯ
28	Подкрепа за развитие на интегрирана национална система за сигурност за ядрени и радиоактивни материали	1 000 000	SEA	Да		21.12.2012 г.	20.12.2016 г.	РЯ
27	Управление на биологичния риск	480 000	SEA	Да		21.12.2012 г.	30.6.2015 г.	Б
26	Предпоставка за укрепване на ХБРЯ национални правни рамки	299 936	MIE, NAS	Да		17.12.2012 г.	16.12.2014 г.	ХБРЯ
25	Развитие на знания и обмен на добри практики във връзка с управлението на биологичната сигурност/биологичната безопасност/биологичния риск	434 010	MIE	Не		12.12.2012 г.	11.4.2015 г.	Б
24	Разработване на методология за откриване, управление и защита на обществото от РЯ материали	599 830	AAF	Да		18.12.2012 г.	17.12.2017 г.	РЯ
23	Изграждане на капацитета за идентифициране и реагиране на заплахи от химични, биологични, радиологични и ядрени субстанции	492 405	AAF, SEEE, MIE, NAS, SEA	Не		10.12.2012 г.	9.12.2014 г.	ХБРЯ

№	Наименование на проекта	Бюджет (в евро)	Регион	Отдолу нагоре	Формулиране на идея	Начална дата	Крайна дата	Обхванати ХБРЯ области
22	Предоставяне на специализирано техническо обучение за засилване на капацитета на лицата, оказващи първа помощ в случай на ХБРЯ инциденти	677 766	AAF, SEA	Да		17.12.2012 г.	16.12.2014 г.	ХБРЯ
21	Изграждане на капацитета за регионален граничен контрол за идентифициране и откриване на ХРЯ материали	700 000	AAF,SEA	Да		21.12.2012 г.	20.12.2016 г.	ХРЯ
20	Не е сключен договор							
19	Разработване на процедури и насоки за изграждане и подобряване на сигурни системи за управление на информация и механизми за обмен на данни за ХБРЯ материали под регулаторен контрол	400 000	AAF, CA, ECA, MIE, NAS, SEEE, SEA	Не		1.3.2013 г.	30.6.2015 г.	ХБРЯ
18	Международна мрежа от университети и институти за засилване на осведомеността относно опасенията за двойна употреба на биотехнологии	399 719	AAF, CA, MIE, NAS, SEEE, SEA	Не		1.3.2013 г.	31.12.2014 г.	Б
17	Създаване на национален план за ответни действия в Гана и Кения за реагиране на незаконни действия с химични, биологични, радиологични и ядрени (ХБРЯ) материали	240 000	ECA,AAF	Да		15.5.2013 г.	15.5.2015 г.	ХБРЯ
16	Подкрепа на изграждането на интегрирана национална система за ядрена сигурност	400 000	NAS, AAF	Да		1.1.2013 г.	30.9.2015 г.	РЯ
15	Засилване на лабораторната биологична безопасност и биологична сигурност чрез разработване на лабораторна система за iso@bank	480 000	SEA	Не		1.8.2013 г.	30.6.2015 г.	ХБРЯ
14	Предоставяне на специализирано и техническо обучение за засилване на капацитета за оказване на първа помощ (CBRN FRstCap)	400 000	SEEE	Не		1.4.2013 г.	31.3.2015 г.	ХБРЯ
13	Изграждане на капацитета и повишаване на осведомеността относно идентифициране и реагиране на заплахи от химични, биологични, радиологични и ядрени субстанции в страните от Субсахарска Африка	319 924	ECA	Не		1.1.2013 г.	30.6.2015 г.	ХБРЯ
12	Споделяне на опит между държави от ЕС и от Югоизточна Азия относно укрепването на законодателството и разпоредбите в областта на биологичната безопасност и биологичната сигурност, както и подходящи лабораторни системи за управление посредством регионален център за високи постижения — етап 2	320 000	SEA	Не		1.4.2013 г.	31.3.2015 г.	Б
11	Насърчаване на добри практики и международни процедури за оценка на рисковете от химическа, биологична, радиологична и ядрена злоупотреба	1 915 452	AAF,MIE, NAS, SEEE,SEA	Не		1.1.2013 г.	31.12.2014 г.	ХБРЯ
10	Разработване на курсове за електронно обучение във връзка с намаляването на ХБРЯ риск	399 806	AAF, CA, ECA, MIE, NAS, SEEE, SEA	Да		1.1.2013 г.	31.3.2015 г.	ХБРЯ

№	Наименование на проекта	Бюджет (в евро)	Регион	Отдолу нагоре	Формулиране на идея	Начална дата	Крайна дата	Обхванати ХБРЯ области
9	Национален план за ответни действия в Ливан във връзка с ХБРЯ действия	159 900	MIE	Не		1.1.2013 г.	31.12.2014 г.	ХБРЯ
8	Предпоставка за укрепване на ХБРЯ национални правни рамки	800 000	SEA	Да		1.1.2013 г.	30.6.2015 г.	ХБРЯ
7	Насоки, процедури и стандартизация на биологичната сигурност/биологичната безопасност	1 199 576	SEEE, SEA	Да		1.1.2013 г.	31.3.2015 г.	Б
6	Развитие на знания и обмен на добри практики във връзка с управлението на химични и биологични отпадъци	480 000	SEA	Да		1.1.2013 г.	31.12.2014 г.	ХБ
5	Развитие на знания и обмен на добри практики във връзка с мониторинга на износа и вноса на ХБРЯ материали	1 440 000	AAF, CA, MIE, NAS	Не		1.1.2013 г.	31.12.2014 г.	ХБРЯ
4	Междуведомствена програма за реагиране по ХБРЯ въпроси (ICP)	959 675	SEEE, SEA	Да		1.1.2013 г.	31.12.2014 г.	ХБРЯ
3	Развитие на знания и обмен на добри практики във връзка с управлението на биологичната сигурност/биологичната безопасност/биологичния риск	1 920 000	AAF,NAS, SEEE,SEA	Да		1.1.2013 г.	30.6.2015 г.	Б
2	Изграждане на капацитета за идентифициране и реагиране на заплахи от химични, биологични, радиологични и ядрени субстанции (CBRNcap)	160 000	SEEE	Не		1.1.2013 г.	31.3.2015 г.	ХБРЯ
1	Определяне и засилване на криминалистичния капацитет в областта на борбата с организираната престъпност и нелегалния трафик на химични агенти, включително обучение и оборудване за митнически служители на предна линия	640 000	SEEE	Не		1.1.2013 г.	31.3.2015 г.	Х

Източник: Портала в областта на ХБРЯ и системата CRIS.

Информация, която (не) се съдържа на портала

ОТГОВОРИ НА КОМИСИЯТА И ЕСВД ПО СПЕЦИАЛНИЯ ДОКЛАД НА ЕВРОПЕЙСКАТА СМЕТНА ПАЛАТА

„ЦЕНТРОВЕТЕ НА ЕС ЗА ВИСОКИ ПОСТИЖЕНИЯ В ОБЛАСТТА НА ХИМИЧНИТЕ, БИОЛОГИЧНИТЕ, РАДИОЛОГИЧНИТЕ И ЯДРЕНИТЕ МАТЕРИАЛИ: НЕОБХОДИМ Е ДОПЪЛНИТЕЛЕН НАПРЕДЪК“

КРАТКО ИЗЛОЖЕНИЕ

III. Комисията и ЕСВД са съгласни със заключението на Сметната палата. Въпреки това те изразяват несъгласие с мненията на Сметната палата по отношение на неизпълнението на препоръката финансирането от ЕС да бъде концентрирано в тези региони, които са най-важни за сигурността на ЕС.

Възходящият и обхващащ всички опасности доброволен подход е основната характеристика на инициативата за центрове за високи постижения в областта на химическите, биологичните, радиоактивните и ядрените материали (ХБРЯ материали), докато нейната първостепенна цел е насърчаването и подкрепата на регионалното сътрудничество в областта на ХБРЯ материалите с оглед да се допринесе за защитата на ЕС от външни заплахи.

В цел 3 от ревизирия план за действие на ЕС в областта на ХБРЯ рисковете (Съобщение СОМ(2017) 610), озаглавен *„План за действие за подобряване на готовността за действие срещу химически, биологични, радиологични и ядрени рискове за сигурността“*, се признават пълният потенциал и постиженията на инициативата, по-специално в контекста на създаването на „ефект на отразяване на информацията“ при засилването на сътрудничеството с инициативата и други международни участници с цел да се допринесе за вътрешната сигурност на ЕС.

Според тези основни характеристики инициативата се разглежда като дългосрочно усилие за изграждане на ефективен регионален капацитет за намаляване на ХБРЯ рисковете. Първите години от изпълнението ѝ бяха посветени на изграждането на доверие в рамките на страните партньори и между тях, за да се положи основата за обсъждане на въпроси, свързани със сигурността, и за да се предложат регионални проекти, концентрирани върху все почувствителни области, свързани със сигурността. Въпреки това, като се има предвид възходящият доброволен подход, върху този процес не може да се оказва натиск, за да не намалее доверието в инициативата. През последните две години инициативата достигна етап на зрялост и висока степен на доверие от страна на държавите партньори, което сега позволява задълбочено сътрудничество по въпросите на химическата, биологичната, радиологичната и ядрената сигурност (ХБРЯ сигурността). Повишеното доверие, участието и подкрепата за инициативата от държавите партньори позволиха на Комисията да започне да ръководи регионални дискусии на кръгла маса и да насочва предложенията за проекти. Тези тенденции не бяха хомогенни, тъй като всеки от осемте региона има свои специфични особености и е повлиян от редица фактори, които оказват въздействие върху решението на Комисията по отношение на разпределението на финансовите средства. Ето защо, въпреки че Комисията е запозната и убедена, че съседните на ЕС държави следва да са от първостепенно значение за инициативата и да получават първи финансиране по нейните проекти, трябва да бъдат взети предвид и ситуациите в някои от съседните региони и тяхното отражение върху осъществимостта на определени действия.

Така например в Близкия изток (МІЕ) интересът на държавите партньори към развиването на регионалното сътрудничество е възпрепятстван от кризата в Сирия, положението в Ирак и потоците от бежанци и разселени лица, които те причиниха. Вследствие на такива събития Йордания, Ирак и Ливан (членовете на инициативата за центрове за високи постижения от

Близкия изток) бяха принудени да се съсредоточат повече върху вътрешните въпроси, отколкото върху регионалното сътрудничество.

Регионът на Северна Африка и Сахел (NAS), където сътрудничеството започна по-късно, отколкото в други региони, също е засегнат от регионални кризи, свързани със ситуацията в Либия. Въпреки тези трудни условия регионалният секретариат на центровете за високи постижения успя не само да продължи сътрудничеството, но и да стартира проект в областта на граничния контрол — област, в която изграждането на регионален капацитет е от ключово значение за повишаване на сигурността на ЕС спрямо заплахи, свързани с организираната престъпност, трафика на наркотици и на хора.

В региона на Югоизточна и Източна Европа (SEEE), където наскоро стартира проект, насочен към „укрепване на капацитета за анализ на местопрестъпленията при разследванията на ХБРЯ инциденти в региона на Югоизточна и Източна Европа“ чрез обмен на информация и организиране на учения на подрегионално равнище, също започнаха да се търсят решения на чувствителни въпроси.

По отношение на регионите на центровете за високи постижения, които се намират извън съседните на ЕС държави, е важно да се подчертае, че тяхното значение за сигурността на ЕС не трябва да се подценява, когато става въпрос за ХБРЯ материали. Това важи в особена степен за сферата на биологичните рискове: болести по хората и животните, като например ебола и инфлуенца по птиците, са с произход извън съседните на ЕС държави, но представляват конкретни рискове за общественото здраве на гражданите на ЕС, както и за икономиката му. Центровете за високи постижения допринесоха за предотвратяването на подобни рискове чрез няколко проекта, насочени към управление на епидемии в регионите на Африканското крайбрежие на Атлантическия океан и Югоизточна Азия. В тази връзка е важно да се отбележи, че разстоянието не представлява гаранция за защита. Това в крайна сметка е причината, поради която Комисията (ГД „Международно сътрудничество и развитие“ — DG DEVCO) обмисля изграждането на мост между съседните на ЕС държави и другите региони в областта на биологичната безопасност и биологичната сигурност: действията извън съседните на ЕС държави трябва да отразяват действията в тях и като модел за това може да служи успешната Средиземноморска програма за обучение по интервенционна епидемиология (MediPIET).

Така например, осъществяването на дейности за намаляване на ХБРЯ рисковете в региона на Източна и Централна Африка (ЕСА) е важно, тъй като химическата, биологичната, радиологичната и ядрената сигурност (ХБРЯ сигурността) в тази част на света може лесно да окаже влияние върху други региони, включително ЕС. Проект 60 относно укрепване на ядрената сигурност в региона на Източна и Централна Африка спомага за укрепването на режимите на ядрена политика с цел предотвратяване на трафика на опасни радиологични и ядрени материали, включително безстопанствени радиологични и ядрени източници. Такива високорискови радиологични и ядрени материали са изложени на риска да бъдат предмет на трафик през пристанищата до други места по света. Същото е валидно и за лабораториите в региона на Източна и Централна Африка, откъдето могат да бъдат откраднати патогени и биологични агенти (предвид недостатъчните мерки за сигурност, за да се защитят тези лаборатории).

В допълнение към тези усилия, в проекта на документ за действие от 2018 г. относно изменението на климата основна роля се отрежда на центровете за високи постижения, посочени като платформа за повишаване на чувствителността на държавите партньори относно сигурността, свързана с изменението на климата, чрез техните национални екипи и национални координационни звена. С документа на центровете за високи постижения се предоставят също така допълнителни ресурси, за да стартират и финансират нови проекти за

справяне с рисковете за ЕС и неговите съседи, които възникват поради миграция на векторите на болести вследствие на изменението на климата. Това действие ще се основава на мрежите за биологична сигурност, създадени по проект 37 MEDILABSECURE и проекти 32 и 36 за подкрепа на програмата MediPIET.

В светлината на тези съображения Комисията счита, че оценката на това дали настоящата препоръка трябва да се счита за изпълнена, или не, следва да се основава на по-сложно и многостранно определение на понятието „региони, които са най-важни за сигурността на ЕС“, което отчита естеството и обхвата на ХБРЯ рисковете и заплахите, както и основните характеристики на инициативата за ХБРЯ центрове за високи постижения.

IV. Комисията и ЕСВД изразяват съгласие, че всеобхватният и систематичен подход за оценка на риска, обхващащ рискове, свързани с умисъл или авария, и рискове с природен произход (който започна да се прилага), ще бъде от полза за инициативата и ще покаже по-добре нейната стойност както за държавите и регионите партньори, така и за самия ЕС.

В рамките на инициативата инструментите и експертните знания, предоставени от Комисията на държавите партньори, позволяват да се установят опасностите (въз основа на 300 въпроса от въпросника за оценка на нуждите — ВОН) и рисковете на базата на изброяването на капацитети, които отсъстват или са само отчасти задоволителни (определени като пропуски в резултатите от ВОН). Тези констатации формират основата за разработването на Национален план за действие (НПД) в областта на ХБРЯ материалите за намаляване на установените рискове. По време на дискусиите от националния екип се изисква да подреди по приоритет тези действия според предварителната налична информация за вероятността конкретният риск да съществува в съответната държава. Този подход породил у държавите партньори и екипите на Комисията интерес към една по-всеобхватна и обективна методология за оценка на риска (с подкрепата на помощта на място), която беше подложена на обсъждане и понастоящем е в процес на включване във ВОН и НПД. Този усъвършенстван инструмент за оценка на риска ще бъде приведен в съответствие с рисковете, установени чрез прилагане на ВОН, и ще стане част от обсъжданията на документа за НПД в областта на ХБРЯ материалите, за да се подпомогне подреждането по приоритет на действията в рамките на НПД.

С цел укрепване на основания на риска подход службите на Комисията и ЕСВД започнаха да използват допълнителни източници на информация и оценки на риска, изготвени въз основа на отворени, търговски или класифицирани източници.

Трябва обаче да се подчертае, че източниците на свързана със сигурността информация обхващат главно рискове, свързани с умисъл, и следователно не покриват пълния спектър от ХБРЯ рискове (рискове, свързани с авария, природни рискове), обхванати от инициативата за центрове за високи постижения. Поради това рисковете, които не са свързани с умисъл (рискове, свързани с авария, природни рискове), се оценяват по допълнителни методологии, които постепенно се интегрират в методологията на централите за високи постижения.

V. Компонентът за оценка на риска ще бъде подсилен и включен в методологията за оценка на нуждите и националните планове за действие. Това трябва да служи за повишаване на осведомеността на държавите партньори за това колко е важно да се извършва оценка на риска, за въвеждане на възможни подходи и насоки, както и за това да получават по-качествена подкрепа при подреждането на действията по приоритет.

Освен това все по-голямата целесъобразност и брой на симулационните и полевите учения ще подобрят оценката на риска, тъй като те ще спомогнат за установяване на липсата на капацитет в държавите партньори и рисковете, до които води тази липса.

VI. В допълнение към това с инициативата е създадена консолидирана регионална и глобална мрежа от координационни звена, занимаващи се с въпроси, свързани с ХБРЯ материалите, които взаимно споделят и обменят информация дори извън официалните срещи на центровете за високи постижения.

Неотдавна (през март 2018 г.) в региона на Африканското крайбрежие на Атлантическия океан възникна случай — доказателство за успех (непряко въздействие на мрежата от центрове за високи постижения), при който националното координационно звено на Буркина Фасо, уведомено от националните органи за кражбата на радиологичен материал в държавата, незабавно информира националното координационно звено на Мали, за да обсъдят възможни мерки за разрешаване на проблема и да активират трансграничното сътрудничество чрез центровете за високи постижения.

VII. Регионалните секретариати и националните координационни звена разбират, че те могат постепенно да се превърнат в структура за обслужване на едно гише или единни входни точки в региона за справяне с всички регионални и национални въпроси, свързани с ХБРЯ материали. Те играят ключова роля в това координиране, в подпомагането на организацията на регионални събития (например работната среща в Рабат след епидемията от ебола в Западна Африка през октомври 2017 г.), в разработването на регионални планове за действие или в подготвянето на основата за регионални симулационни или трансгранични учения.

Като пример за такова регионално сътрудничество, през март 2018 г. председателят на ВАСАС (Асоциацията за биологична безопасност за Централна Азия и Кавказ) предложи секретариатът на центровете за високи постижения за Централна Азия да участва в организирането на тяхната годишна регионална конференция, провеждаща се в края на 2018 г., в тясна връзка с Международния център за наука и технология (МЦНТ) и текущия проект 53 по инициативата за центрове за високи постижения.

VIII. Процесът за активизиране на участието в инициативата на делегациите на ЕС беше стартиран съвместно от службите на Комисията и ЕСВД. Постигнат е известен напредък, като вече съществуват редовни и по-тесни контакти с регионалните секретариати, изпълнителите на проекти и управляващия екип. Някои делегации оказаха решаваща подкрепа за присъединяването на ключови държави партньори (Етиопия, Монголия, Пакистан, Сиера Леоне) или за активизирането на тяхното участие, като повишиха политическото внимание към инициативата.

Постигането на пълноценно участие на всички делегации в 59-те държави партньори по инициативата за центрове за високи постижения е доста амбициозна цел, като се имат предвид намаляващият бюджет, увеличаването на работното натоварване и времето, необходимо за завършване на този процес. Въпреки това Комисията и ЕСВД смятат, че тази цел е на път да бъде постигната.

През януари 2018 г., за да се постигне по-системна ангажираност на делегациите на ЕС в държавите партньори и държавите потенциални партньори и да се повиши политическата разпознаваемост на инициативата в държавата (ите), където те са акредитирани, съответните ръководители на делегации бяха приканени с официална нота да предприемат конкретни действия.

Освен това от края на 2017 г. инициативата е включена в дневния ред на политическия диалог/„кълстерите в областта на сигурността“.

В резултат на работата на служителите по регионално сътрудничество, базирани в Дакар, Исламабад, Манила и Найроби, делегациите на съответните региони са много по-добре

осведомени относно дейностите на центровете за високи постижения в областта на ХБРЯ материалите.

IX. След обсъждане с Комисията ЕСВД въведе коригирани подцели и показатели за ефективност в Многогодишната индикативна програма за Инструмента, допринасящ за стабилността и мира (IcSP), за периода 2018—2020 г.

Беше предприета инициатива с външен консултант за подобряване на показателите и плановете рамки с цел да се подобрят програмните документи, техническите спецификации и докладването.

X. Порталът на ЕС за центровете за високи постижения в областта на ХБРЯ материалите е важен инструмент за сътрудничество за инициатива, която е напълно децентрализирана и се осъществява в 8 региона по света. Признава се, че порталът е достигнал границите на капацитета си. Порталът по своята същност е платформа за сътрудничество и се е развивал едновременно с разрастването на инициативата до настоящите 60 държави, вследствие на което е налице необходимост от адаптиране. Структурата на сегашния портал се актуализира.

Поради бързото развитие на информационните технологии е взето решение да се работи паралелно по разработването на бекофиса на нов портал, базиран на различен стандартен софтуерен протокол, който ще подобри неговата преносимост, поддръжка, модернизация и устойчивост. В момента Съвместният изследователски център провежда проучването за осъществимост на тази разработка.

XI. Комисията и ЕСВД приемат всички препоръки на Сметната палата.

ВЪВЕДЕНИЕ

2. ХБРЯ материалите представляват развиваща се заплаха и са налице признаци за ескалираща тенденция, особено по отношение на химичните вещества.

4. Всъщност DG DEVCO осигурява връзката между посочените действия и избягва дублирането им, като всички те имат за цел намаляването на ХБРЯ рисковете. По-специално компонентът за контрол на износа на изделия и технологии с двойна употреба на партньорската инициатива на ЕС се управлява от DG DEVCO в рамките на центровете за високи постижения в областта на ХБРЯ материалите (проекти 38, 43, 47, 64); същевременно Международният център за наука и технология (МЦНТ) и Центърът за наука и технология в Украйна (STCU) са получавали подкрепа и са участвали като изпълнители в няколко проекта (53, 52, 50), дейности и учения (Sunkar, Lionshield).

9. Част от ролята на делегациите на ЕС в контекста на инициативата за центрове за високи постижения е да осъществяват връзка с националните органи и посолствата на държавите — членки на ЕС, в съответните държави, за да се гарантира, че те са добре запознати с работата на националното координационно звено и я подкрепят. Политическата подкрепа е от решаващо значение, за да може координационната работа във връзка с ХБРЯ материалите на националното координационно звено да бъде ефективна.

КОНСТАТАЦИИ И ОЦЕНКИ

16. Вж. също отговора по параграф III.

Генерална дирекция „Миграция и вътрешни работи“ (DG HOME) се фокусира основно върху рисковете, които са свързани с умисъл, и логично се съсредоточава върху непосредствените заплахи за ЕС по неговите граници. Инициативата за центрове за високи постижения е дългосрочна програма, насочена към предотвратяване на рискове, произтичащи от всички опасности (не само рискове, свързани с умисъл, но и рискове, свързани с авария, и природни

рискове). Дейностите на центрoвете за високи постижения включват регионални проекти, но също така и техническа помощ на място (ПМ), ВОН, НПД и подкрепа за цялостното управление на ХБРЯ материалите. Всички дейности служат на една и съща цел и са взаимно допълващи се. Поради това делът на проекта по отношение на финансирането не следва да се разглежда изолирано от останалите дейности.

Съседните държави от региона на Южното Средиземноморие (региона на Северна Африка и Сахел и Близкия изток) наистина са приоритетна, но също така и много сложна област, в която трудно могат да стартират регионални проекти, преди да бъде достигнато достатъчно равнище на доверие и зрялост, както е обяснено по-долу.

Близкият изток е регион, който от години се намира в много сложна ситуация по отношение на сигурността. Тези условия превърнаха в изключително предизвикателство постигането на целта за насърчаване на регионалното сътрудничество между държавите партньори по инициативата за центрове за високи постижения. Вместо това Ливан, Ирак и Йордания са много по-съсредоточени върху своите национални проблеми и нужди. Независимо от това, дискусиите и обменът продължиха: Комисията счита, че това само по себе си следва да се оценява като успех на инициативата.

В допълнение DG DEVCO вече е започнала да третира с приоритет партньорите по инициативата за центрове за високи постижения от Близкия изток в рамките на своята нова програма за обучение и наставничество, подкрепена от центрoвете за високи постижения (проект 68), с цел да се подобри техният капацитет в областта на ХБРЯ материалите. Същевременно DG DEVCO настоява делегациите на ЕС да насърчават използването на други финансови инструменти (преди всичко Инструмента за сътрудничество за развитие — ИСР, Европейския инструмент за съседство — ЕИС) за удовлетворяване на националните нужди на двустранна основа. Идеята зад тези две действия е за постигането на същите цели — изграждане на капацитет на центрoвете за високи постижения — да се използват други средства, тъй като посрещането на нуждите на партньорите ги мотивира да възобновят регионалното сътрудничество в подходящия момент. На фона на тази концепция е очевидно, че въпреки относителния застой на проектите и дейностите, от първостепенна важност е дискусиата в рамките на центрoвете за високи постижения да продължи.

Що се отнася до региона на Югоизточна и Източна Европа, който обхваща 10 държави, включително от Западните Балкани и Кавказ, той ефективно се справя с предизвикателствата, засягащи интересите на ЕС, тъй като държавите започнаха да се съсредоточават върху теми, свързани с „твърдата сигурност“, включително радиологична и ядрена криминалистика и първи ответни действия в случай на ХБРЯ инциденти, като организират също така съвместни мероприятия за изпитване на въздействието на проектите.

В региона на Северна Африка и Сахел сътрудничеството започна по-късно, отколкото в останалите региони, но бързо достигна до въпроси, които са от решаващо значение колкото за самия регион, толкова и за интересите на ЕС в областта на сигурността. Проект 55, чиято цел е „[з]асилване на трансграничния капацитет за контрол и откриване на ХБРЯ вещества“, оказва въздействие върху борбата срещу тероризма и организираната престъпност. Трудностите, с които се сблъсква проектът, се дължат на факта, че той се занимава с особено чувствителни теми и е насочен към структурите за „твърда сигурност“ на държавите партньори, включително военните.

17. Европейската комисия и ЕСВД са наясно с ограничените налични ресурси. Това е реалната причина за решението да не се разширява географският обхват на центрoвете за високи постижения в областта на ХБРЯ материалите, за да обхване южната част на Африка (Южна Африка, Намибия и др.) или Южна и Централна Америка, въпреки глобалния обхват

на инициативата и нейните цели. Предвиждат се единствено много малък брой държави потенциални партньори, главно в (по-широкия) регион в съседство на ЕС, които представляват основните „празнини“ в обхвата на инициативата под компетентността на съществуващите регионални секретариати, тъй като те носят важни рискове/активи, свързани с ХБРЯ материалите (например Казахстан), или се считат за актив сами по себе си поради предполагаемата им способност да стимулират намиращото се в застой регионално сътрудничество/развитие на инициативата (Кувейт).

Непаричните вноски на държавите партньори допринасят за увеличаване на ресурсите, които са на разположение за намаляване на ХБРЯ рисковете, както и допълнителното финансиране от двустранна помощ от държави от ЕС или извън ЕС (например от Полша и Съединените щати за Югоизточна и Източна Европа, от Франция и Германия за Африканското крайбрежие на Атлантическия океан).

И все пак, макар да е вярно, че разширяването на географския обхват предполага по-малка финансова помощ средно за всяка държава, също така е вярно, че обхватът и целта на инициативата е да подкрепя регионалното сътрудничество, тъй като ХБРЯ рисковете по своето естество не познават национални граници. Етиопия, Кувейт, Пакистан или Азербайджан са нови държави партньори по инициативата за центрове за високи постижения, които засилват въздействието на регионалното сътрудничество в рамките на инициативата. По време на кръглата маса за Централна Азия, проведена неотдавна (през март 2018 г.) в Душанбе, Пакистан например предложи да сподели своите висококачествени капацитети в областта на биологичните и радиологичните и ядрените материали със своите държави партньори от Централна Азия.

Ако проектите бяха ограничени до по-малък брой държави, те нямаше да въздействат върху ХБРЯ сигурността толкова ефективно, колкото когато е обхванат един цял регион. Следователно увеличаването на броя държави партньори би трябвало да се разглежда по-скоро като начин за завършване на инициативата и в крайна сметка за подобряване на резултатите от заложените в нея цели за намаляване на ХБРЯ рисковете и, съответно, за подобряване на сигурността на ЕС.

Освен това Комисията използва добрата репутация на центрoвете за високи постижения в областта на ХБРЯ материалите между държавите партньори и тяхната мрежа, за да достигне до онези държави, с които ЕС има стратегически интерес да работи: такъв беше случаят с Афганистан, след това с Пакистан и Етиопия (които сега са членове), но също и с Нигерия и Египет, с които Комисията започна двустранни разговори, макар че те все още не са се присъединили към инициативата.

И накрая, не трябва да се забравя естеството на инициативата за центрове за високи постижения: предвид нейния възходящ и доброволен подход не е естествено службите на Комисията/ЕСВД да отхвърлят държавите, които се ангажират да участват в регионалните усилия за намаляване на ХБРЯ рисковете и борба с ХБРЯ заплахите.

18. Обяснението на тази промяна във финансирането на проектите може да бъде формулирано в две направления.

На първо място, по отношение на сектора на ХБРЯ материалите понятието „риск за ЕС“ не трябва да се ограничава до съседните на ЕС държави. Както е обяснено в отговора по параграф III, най-новите рискове за ЕС в областта на биологичните заплахи са болести по хората и животните (ебола и инфлуенца по птиците) с произход извън съседните държави. В тези случаи в проектите, насочени към Африканското крайбрежие на Атлантическия океан и Югоизточна Азия, се дава приоритет на непосредствения интерес на ЕС, макар и те да не се отнасят за съседните на ЕС държави. Този пример показва как разстоянието не представлява

гаранция за сигурност, особено в областта на биологичните опасности. Поради това Комисията е убедена, че фокусът върху съседните държави е много важен, но не трябва да се разглежда в твърде тесен смисъл, като се има предвид естеството на ХБРЯ рисковете. В този дух DG DEVCO проучва възможността за използване на основаната на съседните държави програма MediPIET (проект 36) като модел за стартиране на подобни проекти в други региони с цел предотвратяване и намаляване на рисковете в областта на биологичните опасности.

Осъществяването на дейности за намаляване на ХБРЯ рисковете в региона на Източна и Централна Африка е важно, тъй като ХБРЯ сигурността в тази част на света лесно може да окаже влияние върху други региони, включително ЕС. Проект 60 относно укрепване на ядрената сигурност в региона на Източна и Централна Африка спомага за укрепването на режимите на ядрена политика с цел предотвратяване на трафика на опасни радиологични и ядрени материали, включително безстопанствени радиологични и ядрени източници. Такива високорискови радиологични и ядрени материали са изложени на риска да бъдат предмет на трафик през пристанищата до други места по света. Същото е валидно и за лабораториите в региона на Източна и Централна Африка, откъдето могат да бъдат откраднати патогени и биологични агенти (предвид недостатъчните мерки за сигурност, за да се защитят тези лаборатории).

На второ място, особеното положение в някои съседни на ЕС региони, както е обяснено в отговора по параграф III, оказва неблагоприятно въздействие върху капацитета на кръглите маси да разработват регионални проекти, както и върху решенията на Комисията относно възможността за финансиране на тези проекти. Така например националният фокус на държавите партньори в региона на Близкия изток не е в полза на предложенията за проекти с регионален обхват, които са крайната цел на инициативата. В региона на Северна Африка и Сахел сътрудничеството започна по-късно, отколкото в останалите региони, но проектът, който беше стартиран в такъв деликатен регион, беше по много чувствителен и важен въпрос, а именно граничния контрол. За Комисията трудните ситуации и в двата посочени региона бяха едновременно възможност да стартира проекти по въпроси, много тясно свързани с „твърдата“ сигурност, но и истинско предизвикателство по отношение на броя на проектите.

Ситуацията в региона на Югоизточна и Източна Европа е различна. Регионът е един от най-напредналите сред осемте, които участват в инициативата за центрове за високи постижения, по отношение на ангажимента и готовността на партньорите за сътрудничество и съвместни учения по чувствителни въпроси (като скорошния проект за разследване на радиологични и ядрени инциденти). Този регион беше избран да тества нова инициатива на Комисията за конкурс за научни изследвания в областта на ХБРЯ материалите, която ще стартира през юни 2018 г. по време на годишната среща с всички национални координационни звена. Регионът на Югоизточна и Източна Европа беше първият, който се възползва от по-тясна връзка с центъра на НАТО в областта на ХБРЯ материалите във Vyškov през 2017 г. и първият, който интегрира проектите на DG HOME по програма „Хоризонт 2020“, като EDEN (Най-добри европейски дестинации) и електронното известяване, като затвърди измерението на вътрешните и външните връзки като приоритет, установен в новия план за действие на ЕС в областта на ХБРЯ материалите. DG DEVCO вече е ангажирала своите географски дирекции и ГД „Политика за съседство и преговори за разширяване“ (DG NEAR), за да използва средствата от ИСР и ЕИС за финансиране на проекти за решаване на двустранни въпроси.

19. Не трябва да се счита, че подборът на проекти непременно се извършва въз основа на критериите за хронологичен ред на постъпване на съответните заявления в тесен смисъл.

Това е по-скоро знак за приоритет на проектите, които са най-изчистени в концептуално отношение, за да бъдат финансирани преди други, по които е препоръчително да се проведе по-нататъшно консултиране или регионално сътрудничество (както например в региона на Северна Африка и Сахел, където достигането до първия изчистен в концептуално отношение регионален проект — проект 55, отне време). Едно от най-широко признатите постижения на центрoвете за високи постижения е това, че те успяха да създадат истинска световна общност в областта на ХБРЯ материалите. В този смисъл положителното подражание се насърчава от избора да се подпомагат с финансиране най-активните членове и региони.

Наградите за най-успешен пример, чието присъждане стартира на последната годишна среща на националните координационни звена, също имаха за цел в крайна сметка да стимулират положителната конкуренция между 59-те държави партньори.

По отношение на разширяването на обхвата на държавите партньори вж. отговора по точка 17.

20. Като цяло възходящият характер на инициативата позволява на Комисията да насочва и ръководи дискусиите, но не и да принуждава държавите партньори да обсъждат теми и да стартират проекти в области (дори в кръга на ХБРЯ рисковете), за които не се счита, че представляват общи регионални нужди. Това би накърнило доверието в инициативата и би изложило на риск напредъка, постигнат от инициативата дори в чувствителни области.

Всъщност в няколко от проектите в списъка, поставени в категория „ХБРЯ“, се разглеждат компонентите Х (химически) и Б (биологични), а (понякога) също и радиологични и ядрени вещества (РЯ). Например проект 54 „Изграждане на капацитет за готовност за медицинско обслужване и реагиране при ХБРЯ инциденти“ обхваща целия спектър на ХБРЯ вещества, но е разработен вследствие на искания от региона след химическите атаки със зарин в Сирия; в този случай обучението на хората в областта на химичните вещества означаваше също така да се допринесе за изграждането на капацитет в областта на биологичните опасности. Същата обосновка може да се приложи и за проекти 34, 46 и 54. Освен това за проектите, насочени към укрепване на националните правни рамки в областта на ХБРЯ материалите, също трябва да се счита, че обхващат въпроси от цялата посочена област (например проект 33).

Въпреки това Комисията е съгласна, че с оглед на развитието на инициативата по посока на теми, ориентирани в по-голяма степен към сигурността, следва да се засили сътрудничеството с Центъра на ЕС за анализ на информация (INTCEN). Предвижда се по-систематично междуинституционално сътрудничество поради въвеждането на цел 3, озаглавена „Изграждане на по-здрави вътрешни и външни връзки в областта на химическата, биологичната, радиологичната и ядрената сигурност с ключови регионални и международни партньори на ЕС“, в новия „План за действие за подобряване на готовността за действие срещу химически, биологични, радиологични и ядрени рискове за сигурността“ (вж. COM(2017) 610 final) от 18 октомври 2017 г..

21. Комисията е съгласна със Сметната палата, че инициативата не трябва да бъде подкопавана чрез разширяването ѝ далеч отвъд нейния тематичен обхват, особено като се вземе предвид структурната работа, свързана с разширяване на капацитета в националните екипи, до която ще доведе фокусирането върху нови теми.

Въпреки това Комисията и ЕСВД считат, че потенциалът на структурите на центрoвете за високи постижения за подкрепа на други действия от интерес за ЕС, които са финансирани от различни бюджетни редове, следва да се използва в интерес на ЕС за осъществяването на цели, свързани с ХБРЯ сигурността.

В този смисъл разширяването на инициативата, за да обхване други тематични области (а именно взривните вещества), е пряко свързано с политическите задачи, произтичащи от прилагането на „ефекта на отразяване на информацията“ на глобалната стратегия на ЕС (вж. „План за действие за подобряване на готовността за действие срещу химически, биологични, радиологични и ядрени рискове за сигурността“, COM(2017) 610 final).

В крайна сметка възходящият подход на инициативата може да се разглежда като застраховка срещу риска твърде много да се надхвърли обхватът на ХБРЯ сигурността: всъщност няколко държави партньори и регионални секретариати вече изразиха своите опасения относно тази възможност.

В светлината на тези съображения и тенденции Комисията също така е на мнение, че тълкуването на тематичната област на ХБРЯ сигурността не трябва да бъде прекалено широко и трябва да се ограничава до рисковете, попадащи едновременно в обхвата на ХБРЯ сигурността и организираната престъпност (например фалшифицираните лекарства и техния трафик), и така или иначе трябва да се преценява за всеки отделен случай.

22. Комисията ще включи компонента за оценка на риска в методологията за оценка на нуждите и националните планове за действие. Това трябва да служи за повишаване на осведомеността на държавите партньори за това колко е важно да се извършва оценка на риска, да се въвеждат възможни подходи и насоки, както и те да бъдат по-добре подкрепяни при подреждането на действията по приоритет.

23. Пълната отговорност за състава на националния екип се носи от държавата партньор и националното координационно звено; те са отговорни и за участието в попълването на ВОН/изготвянето на НПД на други национални експерти, които не са част от националния екип. Независимо от това Комисията често предлага допълнителни участници, които могат да бъдат взети предвид от националното координационно звено.

Комисията набира екипи за помощ на място също така въз основа на специфичните нужди във всеки регион, също и с оглед запълване на установени пропуски в капацитета.

Понастоящем всички региони са обхванати от помощта на място.

25. Предполага се, че повишаването на политическата разпознаваемост на инициативата ще мобилизира политическата воля на държавите партньори да прилагат попълването на ВОН/изготвянето на НПД.

Поради прилагането на цялостна политика за намаляване на персонала, която дава своето отражение и върху персонала, предназначен за инициативата за центрове за високи постижения, през 2017 г. се оказа извънредно трудно да се удовлетворят исканията на всички държави партньори да бъдат подпомогнати при попълването/изготвянето на техните ВОН и НПД.

Съвместният изследователски център подготвя предварителен график за 2018 г. и 2019 г., в който са взети предвид различните искания, получени от държавите партньори. Като гарантира, че методологията за ВОН и НПД се спазва в пълна степен, когато държавите партньори се подпомагат от Европейската комисия, както и че процесът се направлява от него, Съвместният изследователски център същевременно ще разчита и на подкрепата, предоставяна от експертите по помощ на място и/или външни експерти. Ресурсите (наличност на експерти и бюджет за пътувания и срещи) за попълване на ВОН и изготвяне на НПД за 2018 и 2019 г. са увеличени.

26. Фактът, че държавите партньори сега чакат на опашка, за да получат подкрепа за попълване на ВОН и изготвяне на НПД, трябва да се възприема като положителен знак за

напредъка на инициативата. Данните за националните нужди в областта на ХБРЯ сигурността много често са чувствителни и поради това беше необходимо известно време, докато партньорите придобият увереност и готовност да споделят тази информация с външен участник като ЕС. Изглежда обаче, че този етап на колебание вече е преминал и е заменен от положителни конкурентни нагласи да се покаже ангажираност към инициативата и/или да се демонстрира, че успешно е разработен национален план за действие.

В този смисъл инициативата за центрове за високи постижения в някаква степен се явява жертва на собствения си успех, тъй като Комисията сега трябва да увеличи нейния капацитет за предоставяне на техническа помощ в количествено отношение, въпреки явния недостиг на ресурси за тази цел.

37. Признанието от страна на институциите и политическата подкрепа за националните координационни звена обикновено зависят от значението, което органите на високо политическо равнище отдават на инициативата за центрове за високи постижения. Предвижда се по-голяма политическа разпознаваемост на инициативата да се постигне чрез по-системно участие на делегациите на ЕС в популяризирането ѝ, включително чрез дипломатическа подкрепа за ролята на националните координационни звена. Ролята на служителите по регионално сътрудничество, когато има такъв, също е от съществено значение.

Важна е също така разпознаваемостта на регионалните секретариати. Поради тази причина DG DEVCO взе решение от 2018 г. да увеличи бюджета за дейностите на регионалните секретариати.

38. Указанието, изпратено на 26 януари 2018 г. от ЕСВД на ръководителите на делегациите на ЕС в държавите партньори по инициативата за центрове за високи постижения, изрично поставя тази цел, като в него, наред с другото, се отправя искането да се разработят дейности, насочени към „повишаване на осведомеността относно инициативата, нейните цели и резултати сред държавите — членки на ЕС, съответните международни организации и други важни донори“, „действие, което би могло също така да доведе до постепенното превръщане на националното координационно звено/националния екип в единна входна точка за всички проекти и дейности, свързани с ХБРЯ материали, в съответните им държави“.

За да се повиши разпознаваемостта на националните координационни звена, от съществено значение е DG DEVCO и ЕСВД да работят заедно за активизиране на координацията и сътрудничеството между самите национални координационни звена, регионалните секретариати и делегациите на ЕС. Отправната точка може да бъде обикновена логистична координация: делегациите на ЕС следва да се насърчават да организират в своите помещения или кръгли маси, или *ad hoc* неофициални срещи с ръководителя на регионалния секретариат и някои национални координационни звена от региона, в които да участват също така посолствата на държавите — членки на ЕС, както и местните органи. Разходите биха били ограничени, особено предвид увеличаването на бюджета за разпознаваемост/логистика, отпускан на регионалните секретариати, но въздействието по отношение на разпознаваемостта и авторитета на националното координационно звено би било значително.

39. За да се подчертае колко важна за инициативата е ролята на служителите по регионално сътрудничество, на 21 февруари 2018 г. беше изпратена съвместна нота на ЕСВД/DG DEVCO до онези делегации на ЕС, за които такава подкрепа беше сметена за необходима.

40. Процесът за активизиране на участието в инициативата на делегациите на ЕС беше стартиран съвместно от DG DEVCO и ЕСВД. Постигнат е известен напредък. Вече съществуват редовни и по-тесни контакти с регионалните секретариати, изпълнителите на

проекти и управляващия екип. Някои делегации оказаха решаваща подкрепа за присъединяването на ключови държави партньори или за активизирането на тяхното участие, като повишиха политическото внимание към инициативата.

Постигането на пълноценно участие на всички делегации в 59-те държави партньори по инициативата за центрове за високи постижения в рамките на 3—4 години е доста амбициозна цел, като се имат предвид намаляващият бюджет, увеличаването на работното натоварване и времето, необходимо за завършване на този проект. Въпреки това Комисията и ЕСВД смятат, че тази цел е на път да бъде постигната.

Съвсем наскоро генералният секретар на ЕСВД ускори допълнително този процес, като изпрати официални ноти до ръководителите на делегациите в държавите партньори по инициативата за центрове за високи постижения (януари 2018 г.), както и до заместник генералния секретар на ЕСВД по политическите въпроси и до регионалните директори (ноември 2017 г.), с цел да се засили участието на делегациите на ЕС и съответно да се повиши политическата разпознаваемост на инициативата.

В резултат на работата на служителите по регионално сътрудничество, базирани в Дакар, Исламабад, Манила и Найроби, делегациите на съответните региони са много по-добре осведомени относно дейностите на центрoвете за високи постижения в областта на ХБРЯ материалите. В Югоизточна Азия стана обичайна практика делегациите да изнасят встъпителни речи по време на събития, свързани с проектите. Служителите също така създадоха възможност за информационни дейности за дипломатическите представителства на държавите — членки на ЕС.

Инициативата придоби политическа разпознаваемост, когато дискуссионен панел по линия на инициативата за центрове за високи постижения по въпросите на ХБРЯ материалите с участието на националните координационни звена, регионалния секретариат, Междурегионалния научноизследователски институт на ООН по престъпленията и правосъдието (UNICRI) и Съвместния изследователски център на ЕК беше проведен в рамките на съпредседателстваната от ЕС работна среща на Регионалния форум на АСЕАН (ARF) по темата „Повишаване на осведомеността и насърчаване на сътрудничеството в рамките на Регионалния форум на АСЕАН за намаляване на рисковете, свързани с химически, биологични, радиологични и ядрени (ХБРЯ) материали“, състояла се във Филипините през септември 2015 г.

Инициативата беше част от действията, посочени в Плана за действие от Бандар Сери Бегаван за укрепване на засиленото партньорство между ЕС и АСЕАН (2013—2017 г.), и е част от неговия приемник — Плана за действие между ЕС и АСЕАН (2018—2022 г.). Тя също така беше част от работния план за борба с тероризма и транснационалната престъпност между ЕС и АСЕАН (2014—2017 г.). ХБРЯ дейностите по инициативата за центрове за високи постижения редовно се отчитат спрямо плановете.

41. Въпреки че DG DEVCO признава, че при няколко проекта в крайна сметка фокусът е бил повече върху развитието на капацитета на държавите партньори, отколкото на регионално равнище, също така е вярно, че при отсъствието на подходящи национални капацитети не може да бъде постигнат пълноценен регионален подход.

Освен това няколко осъществени проекта действително бяха регионални по своя обхват и подход — програмата MediPIET беше насочена към всички съседни на ЕС държави; проект 41 се отнасяше до високорискови химически съоръжения и намаляване на риска в региона на Африканското крайбрежие на Атлантическия океан; а проект 48 се отнасяше до подобряване на регионалното управление на епидемиите в центрoвете за високи постижения

в областта на ХБРЯ материалите в държавите партньори от региона на Африканското крайбрежие на Атлантическия океан.

42. Организирането на срещи е сред дейностите на регионалните секретариати, за които DG DEVCO реши от 2018 г. да увеличи техните бюджети.

От 2016 г. DG DEVCO започна да включва симулационни и полеви учения във всички съответни проекти.

Засиленият обмен между службите на DG DEVCO, ГД „Хуманитарна помощ и гражданска защита“ (DG ECHO) и DG NEAR, които се занимават с регионални програми за управление на бедствия и проучване на възможностите за общи учения и обучения, като се започне от държавите от общ интерес, където са установени центрите (Алжир, Мароко, Йордания, Грузия), ще бъде изцяло насочен към консолидирането на инициативата и превръщането ѝ в уникална и влиятелна мрежа.

44. Комисията и ЕСВД изразяват пълно съгласие по тази точка. Въщност те вече са започнали да ангажират съответните географски дирекции на DG DEVCO, както и DG NEAR, за да се установят полезните взаимодействия и да се увеличат източниците на финансиране за инициативата.

Този процес се улеснява от факта, че регионалната мрежа, създадена чрез инициативата за центрове за високи постижения, позволява на други органи на ЕС да използват инициативата като платформа за своите програми и проекти.

Пример за адаптивността на инициативата за центрове за високи постижения е предоставен с проекта на документ за действие от 2018 г. относно изменението на климата, в който основна роля се отнежда на центрите за високи постижения, посочени като платформа за повишаване на чувствителността на държавите партньори относно сигурността, свързана с изменението на климата, чрез техните национални екипи и национални координационни звена. С документа на центрите за високи постижения се предоставят също така допълнителни ресурси, за да стартират нов проект за справяне с рисковете за ЕС и неговите съседи, които възникват поради миграцията на болести и техните вектори вследствие на изменението на климата.

Освен това се провеждат проучвателни дискусии за евентуално прехвърляне след 2019 г. на програмата MediPIET (понастоящем финансирана по проекти 32 и 36 по инициативата за центрове за високи постижения) към DG NEAR като актив на Европейския инструмент за съседство. Ако се окаже успешен, такъв модел може да бъде повторен за други проекти по инициативата за центрове за високи постижения, по-специално в съседните на ЕС държави.

46. Указанието, изпратено на 26 януари 2018 г. от ЕСВД на ръководителите на делегациите на ЕС в държавите партньори по инициативата за центрове за високи постижения, изрично поставя тази цел (вж. също отговора по точка 38). Поканата да бъде „определен служител в политическия отдел на делегацията, който да работи като звено за контакт в държавата(ите) на акредитация“, също ще стимулира делегациите на ЕС да изпълняват тази задача.

Делегациите на ЕС в региона на Югоизточна Азия оказват подкрепа на държавите партньори да използват своите (проекти на) национални планове за действие, за да проучат възможностите за финансиране от други донори. Така например, на съпредседателстваната от ЕС работна среща на Регионалния форум на АСЕАН по темата „Повишаване на осведомеността и насърчаване на сътрудничеството в рамките на Регионалния форум на АСЕАН за намаляване на рисковете, свързани с химически, биологични, радиологични и ядрени (ХБРЯ) материали“, проведена във Филипините през септември 2015 г., беше отделено време за сесии за създаване на връзки, на които държавите партньори биха могли

да се срещнат с потенциални донорски държави и международни организации (Световната здравна организация — СЗО, Организацията за забрана на химическото оръжие — ОЗХО, Международната агенция за атомна енергия).

48. Комисията е съгласна с констатацията. Обменът на информация между DG DEVCO и DG NEAR/DG ECHO вече съществува, но може да му бъде дадена официална форма.

По отношение на Грузия, през януари 2018 г. DG ECHO се присъедини към ръководена от DG NEAR проучвателна мисия във връзка с годишната програма за действие в областта на сигурността, върховенството на закона и предотвратяването и управлението на кризи. Също въз основа на оценката на нуждите, предоставена от правителството на Грузия, DG NEAR определя помощта за ХБРЯ сигурността в годишната програма за действие за 2018 г. ЕС ще преодолее структурните слабости в координирането на националната ХБРЯ сигурност чрез допълнително подсилване на ангажираността.

Освен това от края на 2017 г. DG NEAR и DG DEVCO проучват възможността за предаване на проекта MediPIET на DG NEAR, считано от 2020 г.

50. Една от основните задачи на служителите по регионално сътрудничество (персонала на DG DEVCO) е мониторингът на инициативата в техните съответни региони. Събраната от тях информация се комбинира с договорния мониторинг на ръководителя на проект в DG DEVCO. Взема се предвид информацията от други заинтересовани страни, която включва инструментите, споменати от Сметната палата.

Комисията е съгласна, че цялостната планова рамка (включително показателите за крайните продукти/въздействието) от равнището на отделния проект до равнището на инициативата като цяло трябва да бъде по-добре определена. Това може да бъде постигнато в близко бъдеще, като се прилага всеобхватен и систематичен подход за оценка на риска и се използват ВОН и НПД като инструменти за измерване на напредъка в държавите партньори.

Участието на държавите партньори в мониторинга на проектите се увеличава. Няколко регионални секретариата наскоро взеха решение да организират редовно (2 до 4 пъти в годината) срещи за отчитане на напредъка в секретариатите, на които да се събират всички изпълнители на проекти, в допълнение към шестмесечните срещи за отчитане на напредъка с Европейската комисия.

51. Порталът на ЕС за центровете за високи постижения в областта на ХБРЯ материалите е важен инструмент за сътрудничество за инициативата, който е напълно децентрализиран и се осъществява в 8 региона по света. Порталът по своята същност е платформа за сътрудничество и се е развивал едновременно с разрастването на инициативата до настоящите 60 държави, вследствие на което е налице необходимост от адаптиране. Структурата на сегашния портал се актуализира.

Поради бързото развитие на информационните технологии е взето решението да се работи паралелно по разработването на бекофиса на нов портал, базиран на различен стандартен софтуерен протокол, който ще подобри неговата преносимост, поддръжка, модернизация и устойчивост. В момента Съвместният изследователски център провежда проучването за осъществимост на тази разработка. Това включва рационализиране на нивата на разрешение за достъп и ролите на регистрираните ползватели, реорганизация на структурата на модула за съхраняване на документи и възобновяване на форума за дискусии. Съвместният изследователски център ще продължи да актуализира портала за центровете за високи постижения, тъй като му се предоставят на разположение свързани с проектите документи и крайни резултати, които се съхраняват с подходящи нива на разрешение за достъп.

Чрез портала за центровете за високи постижения ще бъде предоставен достъп до най-добри практики и насоки от други проекти на ЕС в областта на ХБРЯ материалите (финансирани или по програмата на ЕС за действие в областта на ХБРЯ материалите, или, когато е възможно, по програмата за научни изследвания в областта на сигурността).

52. На регионалните секретариати и националните координационни звена се предоставят (шестмесечни) доклади за напредъка. Достъпът до конкретни крайни резултати от проектите подлежи на предварително одобрение от страна на държавите партньори (клауза за поверителност за чувствителна за отделните държави информация).

Документите и крайните резултати, свързани с проекти по инициативата за центрове за високи постижения, се съхраняват в портала за центровете за високи постижения с подходящи нива на разрешение за достъп и права за преглеждане/редактиране на данни. За да има по-удобно за ползване хранилище на документи, се разработва реорганизация на структурата на модула за съхраняване на документи, както и по-рационализирана схема относно правата за преглеждане/редактиране на данни.

53. Както се признава в отговора по точка 51, систематичното събиране на информация и съхраняване на архиви от всички участници трябва и ще бъде подобро. Това обаче ще продължи да бъде трудно, докато порталът не започне да функционира пълноценно и напълно надеждно, което не винаги е било така в миналото и е водело до объркване и до споменатата непълнота на информацията.

54. Вж. отговорите по точки 51 и 53.

56. Оценка чрез ориентиран към резултатите мониторинг (управлявана от DG DEVCO за всички звена) не се извършва за всички проекти, а само за ограничена извадка от проектите в съответствие с приоритетите, определени от ръководителите на отдели, на годишна база и с бюджет над 1 милион евро.

Това, разбира се, не означава, че не е необходимо Комисията да осигурява подходящи допълнителни инструменти за мониторинг и оценка на проектите, за да проследява проектните резултати. Ето защо Съвместният изследователски център беше натоварен със задачата да извършва системни технически оценки на всички проекти по инициативата за центрове за високи постижения.

57. Комисията признава тази слабост по отношение на целите и показателите, както и необходимостта да се изгради ясна връзка между тях. С цел попълване на този пропуск DG DEVCO и Съвместният изследователски център вече работят по разработването на показатели, като използват за основа вече свършената работа в сферата на контрола на износа на изделия с двойна употреба. Успоредно с това насочването на инициативата в по-голяма степен към организацията на симулационни и полеви учения на регионално и подрегионално равнище също ще спомогне, тъй като ученията могат да служат като показатели за въздействието на проектите.

58. Полагат се допълнителни усилия, за да се гарантира, че порталът за центровете за високи постижения редовно се актуализира със свързаните с проектите документи, които са на разположение на Съвместния изследователски център. Порталът за центровете за високи постижения се използва за съхранение на документите, изготвяни в рамките на процеса на оценяване.

В някои случаи оценката е допълнена от обратна информация, събрана от други източници извън свързаната с проекта документация.

Събирането на информация за целите на оценяването се извършва системно в управителните комитети на проектите и чрез специални формуляри за обратна информация (за компонентите на обучението). От две години насам участват също както експерти на високо равнище от държавите членки, така и експертите по помощ на място, и се използва предоставената от тях обратна информация.

59. Поради прилагането на цялостна политика за намаляване на персонала, която дава своето отражение върху персонала на Съвместния изследователски център, предназначен за инициативата за центрове за високи постижения, както е съгласувано с DG DEVCO, Съвместният изследователски център назначи и координира независими експерти в областта на научните изследвания и иновациите по въпросите на химическите, биологичните, радиологичните и ядрените материали, за оценяване на изпълнението на проектите по одобрената от DG DEVCO методология за оценка.

За всеки проект бяха издадени стандартизирани доклади за оценка от екипа от експерти, определени за съответната задача, под надзора на работната група на Съвместния изследователски център. Освен това Съвместният изследователски център полага усилия да актуализира оценката на проектите по инициативата за центрове за високи постижения и да издава докладите за оценка навреме, за да се предприемат конкретни действия по евентуалните препоръки, и вече е постигнато подобрене.

60. Очаква се също така засилването на участието на делегациите на ЕС да укрепи устойчивостта на резултатите, постигнати чрез изпълнението на проектите в рамките на инициативата.

ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ

62. Комисията не е съгласна с констатацията, че препоръката финансирането от ЕС да бъде концентрирано в тези региони, които са най-важни за сигурността на ЕС, не е изпълнена.

Вж. отговора по параграф III, както и отговорите по точки 16, 17, 18 и 19.

65. Комисията ще включи компонента за оценка на риска в методологията за оценка на нуждите и националните планове за действие. Това трябва да служи за повишаване на осведомеността на държавите партньори за това колко е важно да се извършва оценка на риска, да се въвеждат възможни подходи и насоки, както и те да бъдат по-добре подкрепяни при подреждането на действията по приоритет.

Препоръка 1

Комисията и ЕСВД приемат препоръката.

а) ЕСВД и службите на Комисията ще проучат възможността за извършване на такъв анализ.

Взаимодействията с DG HOME и нейната консултативна група по ХБРЯ материалите, включително новоназначените координатори за ХБРЯ материалите от държавите — членки на ЕС, ще продължат и ще бъдат засилвани, когато е уместно и когато могат да бъдат открити полезни взаимодействия (например картографиране на съществуващата инфраструктура за обучение и експерти в областта на ХБРЯ материалите; участие в трансгранични симулационни и полеви учения).

б) Компонентът за оценка на риска ще бъде включен в методологията за оценка на нуждите на централните за високи постижения и националните планове за действие. Това трябва да служи за повишаване на осведомеността на държавите партньори за това колко е важно да се извършва оценка на риска, да се въвеждат възможни подходи и насоки, както и те да бъдат по-добре подкрепяни при подреждането на действията по приоритет.

в) Комисията (DG DEVCO и Съвместният изследователски център) е подготвила предварителен график за 2018 г. и 2019 г., в който са взети предвид различните искания, получени от държавите партньори. Като гарантира, че методологията за ВОН и НПД се спазва в пълна степен, когато държавите партньори се подпомагат от Европейската комисия, както и че процесът се направлява от него, Съвместният изследователски център ще разчита същевременно и на подкрепата, предоставяна от експертите по помощ на място и/или външни експерти, и на отделянето на достатъчни ресурси за съответните мисии.

Препоръка 2

Комисията приема препоръката и вече е започнала да осъществява регионални дейности, включително полеви и симулационни учения на регионално и подрегинално равнище.

Регионалната кръгла маса относно центровете за високи постижения показва непрекъснато нарастващо равнище на ангажираност и степен на инициативност за изграждане на регионални мрежи, сътрудничество и създаване на дейности, както и информационни дейности, насочени към международни или регионални организации (Африкански съюз, АСЕАН, МЦНТ, STCU, СЗО, ОЗХО, Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа, Комитета към Съвета за сигурност на Организацията на обединените нации, създаден съгласно Резолюция 1540, Конвенцията за забрана на биологични и токсични оръжия, ВАСАС и др.).

Възможността за организиране на съвместни учения и обучения с текущи програми за управление на бедствия, управлявани от DG ECHO и DG NEAR, ще бъде допълнително проучена.

Препоръка 3

Комисията и ЕСВД приемат препоръката.

а) ЕСВД и Комисията ще проучат възможността за разширяване на отговорностите в областта на ХБРЯ сигурността на експертите за борба с тероризма в делегациите, където са определени такива експерти.

б) ХБРЯ проблематиката вече е включена в някои от диалозите по сигурността. В бъдеще това може да се прави по-редовно.

Препоръка 4

Комисията и ЕСВД приемат препоръката.

DG DEVCO вече е започнала дискусии с DG NEAR и със своите съответни географски дирекции, а също и с DG ECHO, относно управлението на бедствия.

Препоръка 5

Комисията приема препоръката.

Съвместният изследователски център и съществуващият помощен външен екип за ориентиран към резултатите мониторинг на DG DEVCO оказват подкрепа на генералната дирекция за подобряване и рационализиране на показателите и привеждане в съответствие на многогодишната индикативна програма, годишните програми за действие и изпълняваните проекти.

Препоръка 6

Комисията приема препоръката.

Порталът на ЕС за центровете за високи постижения в областта на ХБРЯ материалите е важен инструмент за сътрудничество за инициатива, която е напълно децентрализирана и се осъществява в 8 региона по света. Той по своята същност е съвместен и се е развивал едновременно с разрастването на инициативата до настоящите 60 държави, вследствие на което е налице необходимост от адаптиране. Структурата на сегашния портал се актуализира.

Поради бързото развитие на информационните технологии е взето решение да се работи паралелно по разработването на бекофиса на нов портал, базиран на различен стандартен софтуерен протокол, който ще подобри неговата преносимост, поддръжка, модернизация и устойчивост. В момента Съвместният изследователски център провежда проучването за осъществимост на тази разработка.

а) Структурата на сегашния портал за центровете за високи постижения се актуализира. Това включва рационализиране на нивата на разрешение за достъп и ролята на регистрираните ползватели, реорганизация на структурата на модула за съхраняване на документи и възобновяване на форума за дискусии. Съвместният изследователски център ще продължи да актуализира портала за центровете за високи постижения, тъй като му се предоставят на разположение свързани с проектите документи и крайни резултати, които се съхраняват с подходящи нива на разрешение за достъп.

б) Чрез портала за центровете за високи постижения ще бъде предоставен достъп до най-добри практики и насоки от други проекти на ЕС в областта на ХБРЯ материалите (финансирани по програмата на ЕС за действие в областта на ХБРЯ материалите или, когато е възможно, по програмата за научни изследвания в областта на сигурността).

Събитие	Дата
Приемане на Меморандум за планиране на одита (МПО) / Начало на одита	25.4.2017 г.
Официално изпращане на проектодоклада до Комисията (или друг одитиран обект)	2.3.2018 г.
Приемане на окончателния доклад след съгласувателната процедура	24.4.2018 г.
Дата на получаване на официалните отговори на Комисията и ЕСВД на всички езици	25.5.2018 г.

Инициативата на ЕС за създаване на центрове за високи постижения е основната схема за намаляване на химичните, биологичните, радиологичните и ядрените заплахи и рискове, идващи от страни извън ЕС. Въпреки че тези рискове са ниски, има признаци, че те се повишават и ако се реализират, отражението им върху здравето в световен мащаб, върху околната среда и върху икономиката може да бъде голямо. Тази инициатива има за цел укрепване на капацитета на страните партньори чрез проекти за изграждане на капацитета и чрез мрежа за сътрудничество. ЕСП провери дали инициативата е постигнала намаляване на ХБРЯ заплахите и заключи, че тя е допринесла за това, но продължават да съществуват множество предизвикателства. Сметната палата отправя няколко препоръки за подобряване на инициативата.

ЕВРОПЕЙСКА
СМЕТНА
ПАЛАТА

Служба за публикации

ЕВРОПЕЙСКА СМЕТНА ПАЛАТА
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Тел. +352 4398-1

За запитвания: eca.europa.eu/bg/Pages/ContactForm.aspx
Уебсайт: eca.europa.eu
Туитър: @EUAuditors

©Европейски съюз, 2018 г.

За всяко използване или възпроизвеждане на снимките или на другите материали, чиито авторски права не са притежание на Европейския съюз, трябва да бъде поискано разрешение пряко от притежателите на авторските права.